

Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

De tools van EVA

Door Jeman Janssen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

Hasselt
Academiejaar 2014- 2015

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

De tools van EVA

Door Jeman Janssen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2014- 2015**

Woord vooraf

Voor een laatstejaarsstudent Social Work, is het maken van een bachelorproef een zeer belangrijke en uitdagende taak. Zonder de ondersteuning van mijn stageplaats en van mijn eindwerkbegeleider van school, had ik dit eindwerk dan ook nooit kunnen maken. Zeker de combinatie van een eindwerk met de professionele stage is niet altijd evident. Daarom wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken.

Ik wil beginnen met het bedanken van mijn eindwerkbegeleider, Ben Mesotten. Gedurende de professionele stage heeft Ben mij een uitstekende eindwerkbegeleiding aangeboden. Door zijn suggesties ben ik er uiteindelijk toe gekomen om een aantal tools uit te testen. Hij gaf ook steeds zeer duidelijke feedback over mijn eindwerk. Dit alles heeft veel bijgedragen tot de kwaliteit van mijn eindwerk.

Mijn stagementor, Lien Vandyck, heeft de combinatie van het eindwerk en de professionele stage mogelijk gemaakt. Tijdens de stage stond zij mij met raad en daad bij. Daarbij heeft ze mij de nodige vrijheid en verantwoordelijkheid gegeven, zodat de stage een goede instap in het professionele werkveld was.

De trajectbegeleiders van de regio Midden-Limburg Hasselt zijn het hart en de ziel van zowel mijn eindwerk als van mijn stage geweest. Vanaf dag één kon ik op hen rekenen voor advies en hulp bij het uitoefenen van de uitdagende functie 'trajectbegeleider'. Ze hebben mij zeer goed opgenomen in hun team, waardoor mijn stage een zeer aangename ervaring was. Ik werd door hen niet als stagiair, maar als volwaardige collega bejegend. Ondanks hun drukbezette agenda's, hebben de trajectbegeleiders van Hasselt zeer veel bijgedragen aan dit eindwerk; zonder hen had ik mijn onderzoek nooit kunnen voeren.

Verder wil ik meneer R. Schaeken bedanken; mijn eindwerkbegeleider van de PXL. Door de snelle communicatie en zijn concrete feedback, is het mij gelukt om het eindwerk vorm te geven tot wat het nu is.

In mijn bedankwoord mogen de andere personeelsleden en medewerkers van Inburgering Limburg niet ontbreken. Ook zij hebben mij steeds als volwaardig medewerker bejegend.

Tot slot wil ik mijn familie bedanken; ik kon altijd op hen rekenen gedurende de stageperiode en bij het opstellen van mijn eindwerk.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Inhoudsopgave	3
Lijst met afkortingen	5
Inleiding	6
1 Deel 1: situering van de stageplaats	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Inburgering Limburg	7
1.3 Maatschappelijk belang	7
1.4 Doelgroep	8
1.5 Visie, missie en doelstelling	9
1.5.1 Visie	9
1.5.2 Missie	9
1.5.3 Doelstelling	9
1.6 Werkingsprincipes	9
1.7 Besluit	11
2 Deel 2: theoretisch kader	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Algemeen theoretisch kader	13
2.2.1 Het communicatieproces	13
2.2.2 De stellingen van Watzlawick	14
2.2.3 Coachen	17
2.2.4 GROW	18
2.2.5 Appreciative inquiry (A.I.)	20
2.2.6 Conclusie.....	21
2.3 Tools.....	21
2.3.1 Tool 1: schrijfronde	22
2.3.2 Tool 2: De identiteitscirkel	23
2.4 Conclusie	25
3 Deel 3: praktijk	26
3.1 Inleiding	26
3.2 Onderzoeksmethode	26
3.2.1 Kwantitatief versus kwalitatief	26
3.2.2 Casestudy	26

3.2.3	Dataverzameling	27
3.3	Praktische uitvoering	28
3.4	Dataverwerking	28
3.4.1	De schrijfronde	28
3.4.2	De identiteitscirkel	31
3.5	Evaluatie en bijsturen van de tools	35
3.6	Algemene conclusie	36
3.7	Haalbare aanbevelingen	37
4	Deel 4: kritische kijk	38
4.1	Inleiding	38
4.2	Onderzoeksopzet	38
4.3	Onderzoekstermijn	38
4.4	Uitvoering van het onderzoek	39
4.5	De keerzijde van de medaille	39
4.6	Het hulpverleningslandschap	39
4.7	Inburgering en Integratie	40
4.8	Actuele tendensen	40
4.9	conclusie	41
	Bibliografie	44
	Bijlage 1: diepte-interview schrijfronde	46
	Bijlage 2: diepte-interview identiteitscirkel	48
	Bijlage 3: sjabloon schrijfronde	50
	Bijlage 4: sjabloon identiteitscirkel	51
	Bijlage 5: diepte-interviews	52

Lijst met afkortingen

A.I.	Appreciative Inquiry
AMN	Anderstalige minderjarige nieuwkomers
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijn
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
EC	Educatief consulent
EVA	Explorerend, Verdiepend en Actie
GROW	Groei, Realiteit, Opties en Wil/motivatie
HvN	Huis van het Nederlands
IB	Inburgeraar
LO	Loopbaanoriëntatie
MO	Maatschappelijke oriëntatie
NT2	Nederlands als tweede taal
SMART	Specifiek, Meetbaar, Actie, Realistisch, Tijdsgebonden
TB	Trajectbegeleider
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Inleiding

Inburgering en integratie blijft een actueel maatschappelijk thema. Zowel in tijden van economische regressie als economische bloei, moeten landen continu bepalen hoe ze omgaan met inburgering en integratie. Het geëscaleerde conflict in Syrië, het uitbreken van Ebola,... zorgt daarbij voor een nieuwe generatie van asielzoekers. Om inburgering en integratie houdbaar te houden, zal België ervoor moeten zorgen dat Inburgeraars de kans krijgen om volwaardige burgers te worden van de samenleving. Enkel inburgeren en integreren via officiële documenten volstaat niet; door inburgeraars naar autonomie te begeleiden, worden zij een waardevol onderdeel van de samenleving.

Dit eindwerk behandelt de onderzoeksvraag: 'Zijn de schrijfronde en de identiteitscirkel geschikte tools voor een trajectbegeleider om een inburgeraar te ondersteunen bij het formuleren van een toekomstperspectief?'. Het onderzoek wordt gevoerd aan de hand van een aantal casestudies.

'De tools van EVA' is een opvallende titel voor een eindwerk. Aan de ene kant is de titel een kleine knipoog naar de oprichting van het extern verzelfstandigd agentschap voor Integratie en Inburgering. Inburgering Limburg valt sinds 1 januari 2015 onder het EVA dat opgericht is naar aanleiding van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Aan de andere kant is EVA een term uit de hulpverlening. In een hulpverleningscontext staat EVA voor "exploreren, verdiepen en actie". Vroeger werd een hulpverleningsproces gezien als een lineair proces. Het proces start bij een beginsituatie en loopt in een rechte lijn door naar de gewenste eindsituatie. Dit is een vrij simplistisch model en de praktijk wees al snel uit dat het procesmodel niet volstond. Al gauw staken nieuwe procesmodellen de kop op, waaronder het EVA-model (exploratie, verdieping en actie). De interventies van een hulpverlener kunnen voor exploratie, verdieping en/of actie zorgen. Trajectbegeleiders ondersteunen inburgeraars bij het exploreren en formuleren van een toekomstperspectief. De trajectbegeleiders vinden het ook belangrijk dat de tools een denkproces opstarten bij de inburgeraars. Dit maakt dat de tools makkelijk aansluiten bij het EVA-model; door toekomstperspectief te exploreren en een verdiepend denkproces op te starten, kan er tot actie worden overgegaan.

Het eindwerk bestaat uit vier delen. Elk deel begint met een inleiding en eindigt met een conclusie. Deel 1 is een situering van Inburgering Limburg. Hierin worden de doelgroep, missie, visie, doelstelling en de werkingsprincipes toegelicht. Deel 2 is het theoretisch kader en omvat de theoretische basis van mijn eindwerk. Dit deel behandelt onder meer begrippen zoals communicatie, coaching,... Deel 3 licht de opzet, de uitvoering en de resultaten van het onderzoek toe. Verder worden in deel 3 haalbare aanbevelingen voor Inburgering Limburg geformuleerd. In deel 4 wordt dit eindwerk, het maatschappelijk werk, Inburgering Limburg,... kritisch onder de loep genomen

1 Deel 1: situering van de stageplaats

1.1 Inleiding

Deel 1 is een introductie van mijn stageplaats 'Inburgering Limburg vzw'. Binnen dit deel wordt de context geschetst zodat de lezer de samenhang van het eindwerk beter begrijpt.

Als eerste stel ik mijn stageplaats, het Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW, bondig voor. Ten tweede situeer ik mijn stageplaats binnen de maatschappelijke context. Hierin beantwoord ik wat de relevantie van Inburgering Limburg is, hoe draagt Inburgering Limburg bij aan de samenleving? Een derde hoofdstuk handelt over de doelgroep. Hierna volgt de uitleg over de visie, missie en doelstellingen van Inburgering Limburg. Ten slotte worden de werkingsprincipes van Inburgering Limburg toegelicht.

1.2 Inburgering Limburg

Het Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW is mijn stageplaats. In 2000 ontstaan de eerste Onthaalbureaus in Limburg, zeven onthaalbureaus zijn opgericht door lokale integratiediensten en één door de vzw Streekontwikkeling te Heers. Inburgering Limburg is een dienst van de Vlaamse overheid die wordt ingezet in het kader van actieve integratie. Er zijn negen vestigingen die verspreid zijn over de provincie Limburg. De hoofdvestiging ligt aan het provinciehuis te Hasselt.¹

1.3 Maatschappelijk belang

De actieve welvaartstaat kan slechts functioneren wanneer genoeg burgers actief hun plichten uitoefenen. Een uitstekend voorbeeld hiervan is het pensioenstelsel dat wordt onderhouden door de werkende bevolking. Als er te weinig mensen bijdragen om het pensioenstelsel te financieren stort het systeem in.²

Een maatschappij die niet de nodige voorwaarden schept voor de inburgeraars (IB) om zich te kunnen integreren tot volwaardige burgers, creëert structurele achterstellingsmechanismen. Zonder mogelijkheden om te kunnen integreren zullen IB's een maatschappelijke last worden.³ Dit hoeft niet, want met een adequaat integratiebeleid zijn IB's juist een verrijking voor de samenleving.⁴

Tijdens een inburgeringstraject wordt veel belang gehecht aan de autonomie van de inburgeraar. De inburgeraar mag zelf doelstellingen formuleren die hij wil bereiken. Vanuit deze doelstellingen ontstaat er een raakvlak met de maatschappij. De inburgeraar heeft één of meerdere streefdoel(en) en daardoor een toekomstperspectief. Na een inburgeringstraject heeft de inburgeraar de nodige competenties verworven om zelfstandig te kunnen functioneren in de maatschappij. De inburgeraar wordt een actieve burger van de maatschappij. Voor België, een land waar de demografie een tendens van vergrijzing vertoont, is het zeer belangrijk om een beleid te voeren dat zoveel mogelijk aanzet tot actief burgerschap.⁵

---

¹ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

² Kruispunt Migratie-Integratie, *internet*, z.j. (<http://www.kruispuntmi.be>)

³ RENDERS, L., Keuzevak: Kansarmoede en Diversiteit. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

⁴ Kruispunt Migratie-Integratie, *internet*, z.j. (<http://www.kruispuntmi.be>)

⁵ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

1.4 Doelgroep

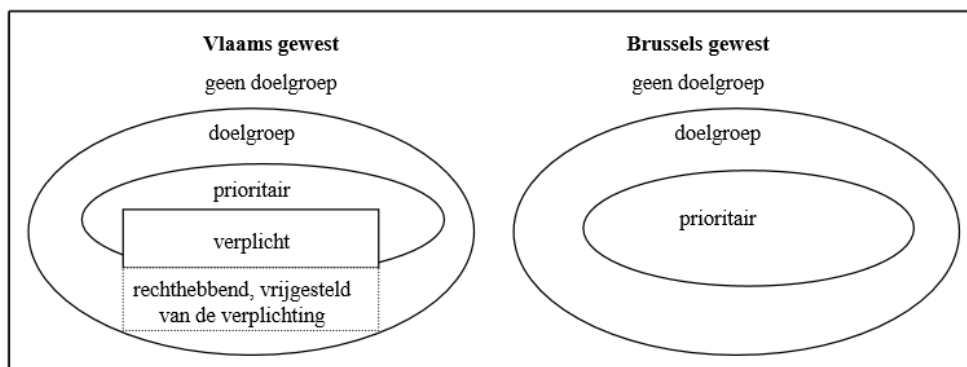
De doelgroep van het Onthaalbureau is zeer heterogeen. Het kan gaan om mensen met een opleiding, ongeletterden/anderstaligen, alleenstaanden, ouders, nieuwkomers of mensen die al langer in België verblijven,... Op de site van het Onthaalbureau Inburgering Limburg wordt de doelgroep als volgt omschreven:

“Inburgering is bedoeld voor vreemdelingen van achttien jaar en ouder die zich langdurig in Vlaanderen of Brussel komen vestigen. Ook Belgen die niet in België geboren zijn en van wie minstens een van de ouders niet in België geboren is, behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid”⁶

Er zijn drie algemene criteria waaraan mensen moeten voldoen voordat IB's recht hebben op een inburgeringstraject.

- De IB moet 18 jaar of ouder zijn;
- De IB moet ingeschreven zijn in het rijksregister. Voorbeelden hiervan zijn asielzoekers, erkende vluchtelingen, gezinsherenigers,...;
- De IB moet gevestigd zijn in het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.⁷

Iedereen die tot de doelgroep van Inburgering Limburg behoort heeft recht op een inburgeringstraject.⁸ Binnen de doelgroep zijn er echter rechthebbende en verplichte IB's. Rechthebbende IB's mogen vrijblijvend hun recht op een inburgeringstraject uitoefenen. Verplichte IB's moeten een inburgeringstraject volgen op straffe van een administratieve geldboete.⁹ Sommige verblijfsstatuten zijn uitgesloten voor het recht op inburgering. Een voorbeeld hiervan zijn asielzoekers. Asielzoekers hebben geen recht op inburgering indien ze korter dan vier maanden wettelijk in België verblijven.¹⁰

In een aantal gevallen zijn IB's enkel rechthebbend en dus niet verplicht om een inburgeringstraject aan te vatten. Belgen die in het buitenland zijn geboren en waarvan minstens één ouder in het buitenland is geboren zijn rechthebbend indien ze langer dan twaalf maanden wettelijk in België verblijven. EU-migranten zijn rechthebbend indien ze werkzoekende zijn, voldoende bestaansmiddelen hebben, er sprake is van gezinshereniging of indien ze arbeidsmigrant zijn. Het bedrijf waarvoor EU-arbeidsmigranten werken moet Belgisch bedrijf zijn. Ook niet EU-onderdanen kunnen in een beperkt aantal gevallen rechthebbend zijn.¹¹

⁶ Doelgroep van inburgering. *Internet*, z.j. (<http://www.inburgering.be/doelgroep-van-inburgering>)

⁷ Inburgeraars. *Internet*, z.j. (<http://www.inburgering.be/nl/inburgeraars>)

⁸ *Juridische Afbakening van de doelgroep van inburgering in Vlaanderen en Brussel*. z.p., Kruispunt Migratie-Integratie VZW, 05-04-12 (brochure)

⁹ O.c.

¹⁰ O.c.

¹¹ *Juridische Afbakening van de doelgroep van inburgering in Vlaanderen en Brussel*. z.p., Kruispunt Migratie-Integratie VZW, 05-04-12 (brochure)

De categorie verplichte IB's bestaat uit vier subcategorieën: vreemdelingen, Belgen, anderstalige minderjarige nieuwkomers die 18 worden en IB's die bedienaar van een eredienst zijn, in een door de Vlaamse overheid erkende plaatselijke kerk- of geloofsgemeenschap. Er gelden specifieke criteria voor elke subcategorie waaraan een IB moet voldoen om een verplichte IB te zijn.¹²

Om tot de doelgroep van Inburgering Limburg te behoren, moet een IB meerderjarig zijn. De wettelijke meerderjarigheid van België wordt gebruikt om te bepalen of een IB meerderjarig is. Toch kunnen ook minderjarige IB's terecht bij Inburgering Limburg. Zij hebben geen recht op een inburgeringstraject vanwege hun minderjarigheid, maar Inburgering Limburg zal hen begeleiden door samen te werken met de school.¹³ Inburgering Limburg helpt anderstalige minderjarige nieuwkomers bv. bij het kiezen van een geschikte school.¹⁴

1.5 Visie, missie en doelstelling¹⁵

1.5.1 Visie

Inburgering Limburg beschouwt diversiteit als een verrijking van de samenleving. Deze verrijking wordt mogelijk indien inburgeraars de kans tot zelfontplooiing krijgen. Door inburgeraars wegwijs te maken en de nodige tools aan te reiken kunnen ze volwaardig gebruik maken van hun burgerschap. Dit wil zeggen dat ze zowel hun plichten vervullen als hun rechten uitoefenen.

1.5.2 Missie

Inburgering Limburg heeft als missie om IB's te begeleiden tot volwaardige burgers. Volwaardig burgerschap staat voor Inburgering Limburg gelijk aan autonoom functioneren. IB's zijn pas volwaardige burgers als ze zelf richting kunnen geven aan hun leven.

1.5.3 Doelstelling

De doelstelling van het Onthaalbureau is om IB's te begeleiden zodat ze autonoom functionerende individuen worden. Autonoom betekent niet dat de IB's alles weten en zelf kunnen doen. Eerder wordt bedoeld dat IB's weten waar ze hulp of informatie kunnen vinden wanneer ze deze nodig hebben. Ook het toekomstperspectief is belangrijk, waar willen IB's naartoe werken? Er zijn IB's die het prioritair vinden om werk te vinden, maar er zijn evengoed inburgeraars die eerst een opleiding willen volgen. Er wordt ook gekeken naar wat IB's op vlak van vrijetijdsbesteding, ouderschap, wonen,... willen bereiken.

1.6 Werkingsprincipes

Inburgering Limburg beschikt over verschillende wervingskanalen om IB's te bereiken. Ten eerste sturen Onthaalbureaus zelf wervingsbrieven naar IB's met de boodschap dat ze verplicht zijn tot of recht hebben op inburgering. Verder organiseren MO-docenten en Trajectbegeleiders (TB) wervingsacties op plaatsen waar veel potentiële IB's zijn (bv. in moskeeën, op marktpleintjes,...). Er zijn ook IB's die naar Inburgering Limburg worden doorverwezen door hun werkgever, het OCMW, NT2-verstrekkers,... Ten slotte verwijzen ook niet-professionals IB's door naar Inburgering Limburg. Denk maar aan familie of vrienden die een IB doorverwijzen naar een Onthaalbureau.¹⁶

---

¹² Inburgeraars. *Internet*, z.j. (<http://www.inburgering.be/nl/inburgeraars>)

¹³ Doelgroep van inburgering. *Internet*, z.j. (<http://www.inburgering.be/doelgroep-van-inburgering>)

¹⁴ NAYA, M., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 1 oktober 2014.

¹⁵ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

¹⁶ DILWORTH, I., *Verslag Denktank Werving*. Hasselt, Inburgering Limburg, 2014. (vergadersverslag)

Een inburgeringstraject bestaat uit drie grote trajectonderdelen: Nederlands als tweede taal (NT2), maatschappelijke oriëntatie (MO) en loopbaanoriëntatie (LO). NT2 wordt ingericht door het Huis van het Nederlands (HvN), MO en LO wordt ingericht door Inburgering Limburg.¹⁷

Tijdens de aanmelding verwijst de TB IB's door naar een educatieve consulente (EC) van het HvN voor een taalintake. Een taalintake dient om een passende cursus voor de IB te vinden. De EC neemt een Covaar-test af om het leertempo van een IB te bepalen. IB's met voorkennis van het Nederlands leggen een niveautest af. De resultaten bepalen in welke richtgraad NT2 en module de IB kan instromen. Er is ook de mogelijkheid om een vrijstellingstoets af te leggen. IB's zijn bij inburgeringscontract verplicht om NT2 1.1 en 1.2 te volgen (tenzij vrijgesteld).¹⁸

Het trajectonderdeel MO is ingericht door Inburgering Limburg zelf. MO-lessen worden in de taal van de IB of in een contacttaal gegeven. Inburgering Limburg huurt soms een tijdelijke MO-docent in, die een specifieke taal spreekt (indien hier veel vraag naar is). De autonomie van de IB staat centraal bij MO; wat moet de IB weten zodat hij autonoom kan functioneren? Een MO-docent geeft les a.d.h.v. thema's (werk, gezondheid, kinderen,...). De docent vertrekt vanuit de vragen van IB's. Door dit te doen, krijgen IB's inzicht in hun eigen leefsituatie. Ze mogen vragen stellen over zaken, moeilijkheden waar ze dagdagelijks mee worden geconfronteerd. Aangezien de IB na een cursus MO zijn weg moet kunnen vinden in de Belgische en Vlaamse maatschappij, is MO zeer praktisch georiënteerd. Het kan bv. zijn dat de MO-docent een uitstap naar de VDAB (= Vlaamse Dienst voor arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) voorziet bij het thema werk. Het is mogelijk om een vrijstellingstoets af te leggen voor MO.¹⁹

De TB richt het trajectonderdeel LO in. Bij LO draait alles rond de toekomst van de IB: wat wil de IB in de toekomst bereiken, wat zijn de streefdoelen van de IB? Gesprekken in het kader van LO heten perspectiefgesprekken. Het is zeer belangrijk dat de TB vooral luistert naar wat een IB wil bereiken. Een TB moet de IB niet een bepaalde richting in duwen, eerder moet de TB de IB coachend benaderen. TB's gebruiken voornamelijk twee gespreksmodellen in hun contact met de IB: het A.I.-model (appreciative inquiry-model) en de GROW-methode (zie theoretisch kader p. 6 tot en met p. 11). Als het toekomstperspectief dat een IB voor ogen heeft duidelijk is, kan de TB kijken wat ervoor nodig is om dit perspectief te realiseren.²⁰

Een TB is het aanspreekpunt bij uitstek voor een IB. De TB doet de aanmelding en de intake van een IB. Hij stelt het IB-contract op en blijft gedurende het hele inburgeringstraject de eerste contactpersoon van een IB. Zeer belangrijk bij de aanmelding en intake is de

¹⁷ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

¹⁸ *Nederlands als tweede Taal (NT2)*. z.p., Het Huis van het Nederlands (HvN), z.j. (interne nota)

¹⁹ *Maatschappelijke oriëntatie*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

²⁰ *Perspectieven*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

doelgroepsbepaling. Enkel IB's die legaal in België verblijven vallen onder de doelgroep van Inburgering Limburg. Het eerste wat een TB bij een aanmelding moet doen, is vragen aan IB's of ze een rijksregisternummer hebben. Om te bepalen tot welke doelgroep een IB behoort, is het belangrijk dat de TB de achtergrond van een IB voldoende exploreert. Het is belangrijk dat de TB de voordelen van het inburgeringscontract toelicht aan IB's. IB's met een inburgeringscontract kunnen gratis naar lessen NT2 gaan van richtgraad 1.1 t.e.m. richtgraad 2.4. IB's met een inburgeringscontract die kinderopvang moeten betalen om naar de lessen te gaan, kunnen een vergoeding krijgen voor de uren kinderopvang die nodig zijn om deel te nemen aan hun inburgeringstraject. IB's die het openbaar vervoer gebruiken om deel te nemen aan het inburgeringstraject krijgen deze kost terugbetaald, mits ze een inburgeringscontract hebben.²¹

De TB zorgt ervoor dat het inburgeringstraject is afgestemd op de belangen en noden van een IB. Om dit te realiseren, werkt de TB nauw samen met MO-docenten, NT2-verstrekkers en andere relevante partners (bv. het OCMW, scholen, kinderopvang,...). Wanneer een IB bv. niet naar de weeklessen NT2 kan gaan vanwege zijn werk, kijkt de TB of de IB een avond- of weekendcursus NT2 kan volgen. De TB is verantwoordelijk voor de opvolging van een inburgeringstraject. Indien een TB bv. merkt dat een IB niet naar de lessen MO gaat, moet de TB uitzoeken waarom de IB niet gaat. Het kan zijn dat de IB niet begrijpt hoe hij het openbaar vervoer moet gebruiken, maar het kan ook dat de IB het belang niet inziet van de MO-cursus. Als het om een gebrek aan motivatie gaat, moet de TB de IB motiveren om toch naar de lessen te gaan.²²

Indien de IB met vragen of problemen zit mag hij altijd zijn TB contacteren. De TB kan ook dingen die de IB aangeeft verder communiceren naar een MO-docent, een NT2-verstrekker of andere relevante partners (OCMW, scholen, kinderopvang,...). Vaak fungeert de TB als doorverwijzer. Heeft de IB bv. vragen die te maken hebben met vreemdelingenrecht, dan verwijst de TB door naar het PRIC (Provinciaal Integratiecentrum).²³

1.7 Besluit

De eerste Onthaalbureaus in Limburg zijn ontstaan in 2000; zeven onthaalbureaus zijn opgericht door lokale integratiediensten en één door de vzw Streekontwikkeling te Heers.²⁴

Het is belangrijk voor een actieve welvaartsstaat dat burgers de kans krijgen om actief deel te nemen aan het systeem. Het systeem stort immers in wanneer de actieve bevolking het passieve gedeelte van de bevolking niet meer kan dragen.²⁵ Inburgering Limburg geeft IB's de kans om actieve en volwaardige burgers te worden. Er wordt veel belang gehecht aan de autonomie van een IB tijdens het inburgeringstraject.²⁶

De doelgroep van Inburgering Limburg is zeer gevarieerd. Er gelden drie algemene criteria: een IB moet minstens 18 jaar oud zijn, ingeschreven zijn in het rijksregister en hij moet in Vlaanderen of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gevestigd zijn.²⁷ Binnen de doelgroep zijn er twee grote categorieën; rechthebbende IB's en verplichte IB's.

De visie van Inburgering Limburg is dat diversiteit verrijkend is voor de maatschappij. Inburgering Limburg heeft als missie om IB's tot volwaardig burgerschap te begeleiden. Dit betekent dat ze autonoom kunnen functioneren binnen de maatschappij. De doelstelling van

---

²¹ *Wat doet de TB.* Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

²² O.c.

²³ O.c.

²⁴ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW.* Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

²⁵ RENDERS, L., Keuzevak: Kansarmoede en Diversiteit. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

²⁶ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW.* Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

²⁷ Inburgeraars. *Internet*, z.j. (<http://www.inburgering.be/nl/inburgeraars>)

Inburgering Limburg is om IB's te begeleiden, zodat ze autonome en volwaardig functionerende burgers worden.²⁸

Een inburgeringstraject bestaat uit drie grote luiken NT2, MO en LO. NT2 wordt ingericht door het HvN, MO en LO worden ingericht door Inburgering Limburg zelf.²⁹ De TB is het aanspreekpunt voor een IB; daarbij fungeert de TB als doorverwijzer. Een TB stemt de drie trajectonderdelen op elkaar af. De TB is dan ook verantwoordelijk voor de opvolging van het inburgeringstraject. Verder is een TB de inrichter van het trajectonderdeel LO. Binnen LO is het de bedoeling om het toekomstperspectief van de IB te verkennen. Wat wil de IB doen, waar wil hij naartoe op korte, middellange en lange termijn? TB's gebruiken twee communicatiemodellen tijdens perspectiefgesprekken: het GROW-model en A.I (zie theoretisch kader p. 6 tot en met p. 11).³⁰

---

²⁸ *Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

²⁹ O.c.

³⁰ *Perspectieven*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

2 Deel 2: theoretisch kader

2.1 Inleiding

Om de opzet en de resultaten van mijn eindwerk goed te kunnen begrijpen, is het noodzakelijk om de theorieën, waarop mijn eindwerk is gebaseerd, uit te klaren. Het doel van het eindwerk is om een aantal tools aan te bieden, die TB's kunnen gebruiken tijdens perspectiefgesprekken.

In deel 2 omschrijf ik het theoretisch kader van mijn eindwerk. Het theoretisch kader bestaat uit twee delen; een algemeen theoretisch kader en een specifiek theoretisch kader. Het algemeen theoretisch kader licht het begrip communicatie, de stellingen van Watzlawick, coachen, het GROW-model en A.I. toe en eindigt met een voorlopige conclusie.

Het begrip communicatie wordt toegelicht aan de hand van het zender, boodschap en ontvanger schema. Vervolgens wordt het belang van de stellingen van Watzlawick voor TB's uitgelegd. Coaching speelt een grote rol in het takenpakket van een TB, het is daarom belangrijk dat dit begrip verder wordt uitgediept. Het GROW-model en A.I. zijn de twee voornaamste communicatiemethodieken die TB's gebruiken in hun contact met IB's.

Bij het toelichten van het GROW-model ga ik dieper in op de eerste stap (G). Het onderwerp van dit eindwerk kadert zich binnen deze stap, daarom dat deze stap een diepgaandere toelichting vereist. De andere stappen worden kort toegelicht.

In het tweede gedeelte van het theoretisch kader licht ik de tools toe; er zijn in totaal twee tools. Ik begin met het uitleggen van de factoren op basis waarvan ik de tools heb geselecteerd. Bij de tools geef ik eerst een voorbeeld van situaties waarin de tools een TB kunnen ondersteunen. Vervolgens leg ik uit hoe een tool werkt. Daarna ga ik dieper in op de theoretische achtergrond van de tool. Tot slot volgt er een conclusie over het theoretisch kader.

2.2 Algemeen theoretisch kader

2.2.1 Het communicatieproces

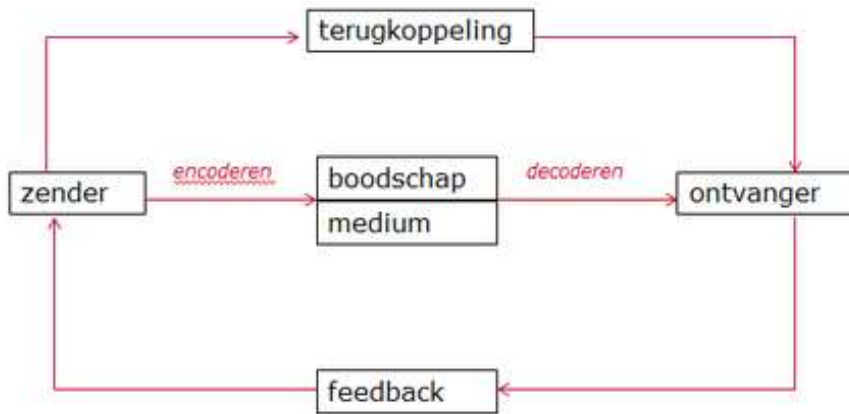
Communicatie is een complex en interactief proces en wordt gekenmerkt door het uitwisselen van informatie tussen één of meerdere actoren. Door de complexiteit van communicatie is communicatie een zeer ruim begrip, er bestaan meerdere definities over wat communicatie eigenlijk is. Het zender en ontvanger schema wordt vaak gebruikt om het communicatieproces voor te stellen. Volgens dit schema zijn er telkens drie elementen noodzakelijk om te kunnen spreken van communicatie: een zender, een ontvanger en een boodschap. De zender is een actor die de boodschap verzendt en de ontvanger is de actor die deze boodschap ontvangt. Het proces van informatie (gedachten, gevoelens, ideeën,...) omzetten naar een boodschap heet coderen. Dit moet de zender doen alvorens hij een boodschap kan verzenden. Een medium is het kanaal waarlangs de boodschap wordt verzonden. Een tv, een brief, de lucht bij mondelinge communicatie,.. zijn allemaal voorbeelden van veelgebruikte kanalen.³¹

De ontvanger moet de boodschap op zijn beurt weer decoderen. Hij zet de boodschap die hij ontvangt om in zijn eigen gedachten, gevoelens, ideeën,... De ontvanger zal op zijn beurt een boodschap verzenden, als reactie op de ontvangen boodschap; dit proces heet feedback geven. De feedback die een ontvanger geeft, is afhankelijk van de interpretatie die de ontvanger aan een boodschap geeft.³²

---

³¹ SWARTELE, K., *Communiceren*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

³² O.c.

2.2.2 De stellingen van Watzlawick

P. Watzlawick (1921 – 2007) was een Oostenrijkse communicatiewetenschapper en heeft één van de invloedrijke werken over communicatie geschreven (de pragmatische aspecten van de menselijke communicatie). Zeer bekend zijn de stellingen van Watzlawick, waarin hij de aard van het communicatieproces beschrijft a.d.h.v. vijf axioma's.³³

De vijf axioma's van Watzlawick zijn:

- Alle gedrag is communicatie;
- Communicatie heeft een inhouds- en een betrekkingniveau;
- Communicatie is symmetrisch of complementair;
- Het axioma van de interpunctie, "ieder zijn eigen waarheid";
- Communicatie kan zowel analogoog als digitaal zijn.³⁴

2.2.2.1 Alle gedrag is communicatie³⁵

Je kan niet "niet" communiceren: communicatie is altijd een interactief proces met de omgeving. Met gedrag worden alle waarneembare signalen die je uitzendt bedoeld. Zelfs als je ervoor kiest om niet met iemand te praten zendt dit een bepaald signaal uit. Communiceren gaat over beïnvloeding, je kan er niet simpelweg voor kiezen om iemand niet te beïnvloeden. Alle signalen die je uitzendt zijn bijgevolg communicatie. Wederzijds geldt hetzelfde; de aanwezigheid van een ander zal altijd invloeden hebben op diegene die deze persoon waarneemt.

Voor een professionele hulpverlener kan het erg uitdagend zijn om goed om te gaan met dit axioma. Alle gedrag is communicatie en zal dus altijd een effect hebben op de hulpverleningsrelatie.

Als TB is het de kunst om je bewust te zijn van deze wederzijdse beïnvloeding. Door bewust te letten op de signalen die je uitzendt ga je ook authentiek communiceren. Een TB die zegt dat hij zeer tevreden is over de inzet van een IB, terwijl dit eigenlijk niet zo is, is niet eerlijk over zijn gevoelens. De TB liegt dan over zijn gevoelens en zendt een betekenisloze boodschap naar de

³³ VAN DER LANS, J. 1967 Paul Watzlawick. *Pragmatische aspecten van menselijke communicatie*. Internet, 11-11-2013.

(http://www.canonsociaalwerk.eu/int/details.php?cps=39&canon_id=87)

³⁴ SWARTELE, K., *Communiceren*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

³⁵ O.c.

IB. Tegelijkertijd straalt de TB via non-verbale communicatie uit dat hetgeen hij zegt niet klopt. Denk maar aan een kleine hoofdschuddende beweging, het bedekken van de lippen,...³⁶

De IB zal deze non-verbale signalen opvangen en er al dan niet bewust op reageren. Hierdoor raakt de vertrouwensrelatie tussen TB en IB in het gedrang. Het gevolg is dat de kwaliteit van de hulpverleningsrelatie gaat dalen. Wat doet de aanwezigheid van de IB met mij als TB en hoe beïnvloed ik als TB de IB? Welke boodschappen zend ik uit met mijn aanwezigheid? In de presentiebenadering wordt de nadruk gelegd op het belang van de aanwezigheid van de hulpverlener. Alleen al het present zijn van een hulpverlener is een heel sterke oppepper voor de kwaliteit van de hulpverleningsrelatie. Wanneer je waarlijk geïnteresseerd bent in de cliënt, zal dit altijd positief tot uiting komen in de hulpverleningsrelatie.³⁷

2.2.2.2 Communicatie heeft een inhouds- en een betrekkningsniveau³⁸

Boodschappen geven informatie op twee manieren. Ten eerste bevat de boodschap zelf informatie; het gaat over het inhoudelijke aspect van de boodschap. Denk maar aan het voorschrift van een dokter, gesproken mededelingen in het treinstation, twee moeders die over hun kinderen praten,... Het inhoudelijke aspect van de boodschap is objectief meetbaar; een gesprek kan bijvoorbeeld worden opgenomen.

Ten tweede bevat een boodschap informatie over het betrekkningsniveau tussen zender en ontvanger. Het gaat over de wijze waarop een boodschap moet worden opgevat. De relatieomschrijving is het zelfbeeld, het beeld dat je hebt van de ander en je visie over de relatie. Op basis van de relatieomschrijving kan de zender, via een boodschap, een relatievoorstel doen. De ontvanger kan het relatievoorstel bevestigen, verwerpen of negeren. Zowel zender als ontvanger zeggen iets over hoe zij zichzelf en hun relatie ten opzichte van elkaar zien. Doormiddel van het communicatieproces definiëren zender en ontvanger hun machtsverhouding.

Voor een TB is het zeer belangrijk dat zowel het inhoudelijke- als het informatieve aspect van een boodschap aansluiting vinden bij de IB. Indien de IB een boodschap niet begrijpt, geeft dit problemen i.v.m. afspraken, een actieplan,...

Een manier waarop de TB misverstanden op het inhoudelijke vlak van communicatie kan voorkomen, is door een bevrugende houding aan te nemen. Het is aan de IB om te herhalen wat de inhoud van de boodschap is; zo komt een TB erachter of de IB de boodschap goed begrijpt. De TB kan ook via vragen controleren of zijn interpretatie van een boodschap correct is. De kunst voor een TB is om de houding van een leek aan te nemen. De IB is de expert en vertelt hoe alles in elkaar zit.

Wanneer een IB het niet eens is met het relatievoorstel van een TB, zal dit grote gevolgen hebben voor de kwaliteit van de hulpverleningsrelatie. De kwaliteit van de hulpverleningsrelatie heeft direct invloed op het hulpverleningsproces.

---

³⁶ COLLETT, VAN TWISK, P., L., *De Verborgene Boodschap*. Z.p., A.W. Bruna LeV, 2005.

³⁷ MALFLIET, SAELENS, VLAEMINCK, W., S., H., *Social Casework in de 21ste eeuw. Een praktisch handboek voor professioneel hulpverleners*. Mechelen, Wolters Kluwer, 2010.

³⁸ O.c.

2.2.2.3 Communicatie is symmetrisch of complementair³⁹

Dit axioma gaat over de reactie van een ontvanger op het relatievoorstel van de zender. Indien een ontvanger het relatievoorstel aanvaard is er sprake van complementaire communicatie. Het kan echter zijn dat de ontvanger het relatievoorstel verwerpt; in dit geval is er sprake van symmetrische communicatie.

Een goed voorbeeld van complementaire en symmetrische communicatie is de relatie tussen leraar en leerling. Een leraar heeft een autoritaire positie ten opzichte van een leerling. De leraar kent de inhoud van de leerstof, bepaalt wie aan het woord is, kan iemand berispen of een straf toedelen,... De leerling erkent deze positie en dit komt tot uiting in zijn gedrag. Een leerling steekt zijn hand omhoog als hij het woord wil, hij laat de leerkracht bepalen welke leerstof er in een les wordt behandeld,...

Het kan echter zijn dat een leerling het gezag van een leerkracht niet erkent. Denk maar aan een leerling die niet zwijgt wanneer de leerkracht dit vraagt. Het relatievoorstel van de leerkracht wordt dan geweigerd want de leerling erkent het gezag van de leraar niet. Zowel de leerkracht als leerling nemen een dominante, leidinggevende positie in (symmetrische communicatie).

Elke TB heeft een andere manier van hulpverlening. Om een kwaliteitsvolle verhouding aan te gaan, is het aan elke TB om na te denken over welke positie hij wil innemen ten opzichte van de IB. Welk relatievoorstel doet een TB en hoe reageert een IB hierop? Het is ook goed als een TB nadenkt over hoe hij reageert indien het relatievoorstel wordt verworpen door de IB. Doet de TB dan een ander relatievoorstel of probeert hij zijn oorspronkelijke relatievoorstel erdoor te drukken?

2.2.2.4 Het axioma van de interpunctie, “ieder zijn eigen waarheid”⁴⁰

Het communicatieproces is afhankelijk van zender en ontvanger. Hieruit volgt dat het communicatieproces afhankelijk is van de referentiekaders van zender en ontvanger. Dit referentiekader bestaat o.a. uit waarden en normen, kennis, ervaringen, emoties,... Het referentiekader is kortweg de psychische werkelijkheid van zender en ontvanger. Gewoon omdat een zender een boodschap op een bepaalde manier wil overbrengen, wil niet zeggen dat de ontvanger de boodschap op deze manier interpreteert. Ook de manier waarop een zender zijn boodschap zendt, is afhankelijk van zijn referentiekader.

In elk hulpverleningstraject is het belangrijk om het referentiekader van de cliënt te exploreren. Hoe ziet de IB zijn situatie, waar wil de IB naartoe, wat betekent ik als TB voor de IB,...? Tegelijkertijd is het belangrijk als TB om over je eigen referentiekader te communiceren met de IB (hoe zie jij de situatie,...). Een IB die zegt dat hij aan zijn toekomst wil werken, bedoelt niet noodzakelijk dat hij werk wil zoeken. Het kan zijn dat de IB het belangrijk vindt om eerst contact te zoeken met andere IB's om zijn sociale netwerk op te bouwen. Dit soort misverstanden worden voorkomen indien de TB voldoende tijd neemt om de waarheid van de ander te verkennen. Hoe meer een TB exploreert, des te zinvoller worden zijn interventies.

2.2.2.5 Communicatie kan zowel analoog als digitaal zijn⁴¹

Digitale communicatie omvat alle vormen van taalgebruik (mondeling, symbolen- en lettertekens,...). Een taal bestaat altijd op basis van consensus; iedereen weet dat het woord “stoel” een object met specifieke kenmerken is. Ook symbolen zoals het symbool van het Rode Kruis vallen onder digitale communicatie. Analoge communicatie omvat alle vormen van communicatie die niet op basis van consensus bestaan. Specifiek gaat het over non-verbale communicatie. Non-verbale communicatie zijn de signalen die mensen (vaak onbewust) met

---

³⁹ O.c.

⁴⁰ O.c.

⁴¹ O.c.

hun lichaam uitzenden. In directe communicatie communiceren mensen altijd op zowel digitaal als analogo niveau. Digitale en analoge communicatie hoeven niet altijd overeen te stemmen; het kan bijvoorbeeld zijn dat iemand ja zegt, maar heel subtiel met zijn hoofd nee knikt.

Een TB moet zich bewust zijn van zowel de digitale als analoge boodschappen die hij verzendt. Komt mijn digitale communicatie overeen met de analoge boodschappen die ik uitzend? Het is ook belangrijk om er rekening mee te houden dat bepaalde non-verbale signalen anders worden geïnterpreteerd in bepaalde culturen. Is het bijvoorbeeld altijd evident voor een TB om een hand te geven aan mensen van het andere geslacht? Wees altijd authentiek over je gevoelens als TB. Juist door te vragen of mensen begrijpen wat je bedoelt of hoe het komt dat ze op een bepaalde manier reageren komt een TB tot duidelijke en bovenal positieve communicatie. Op deze manier toon je namelijk dat je oprecht geïnteresseerd bent in de persoon die voor je zit; je ziet meer dan een cultuurstereotype. Een TB die niet eerlijk is over zijn gevoelens (dus ook over twijfels) en enkel handelt vanuit cultuurstereotypes zal nooit deze positieve ondertoon meegegeven in zijn communicatie met IB's.

2.2.3 Coachen⁴²

Coachen is een begrip uit de sportwereld. Het roept vaak het beeld op van de basketbalcoach die zijn team vlak voor een wedstrijd bemoedigend toespreekt. Ondertussen volstaat dit klassieke (en beperkte) beeld van coachen echter niet meer. Coaching wordt toegepast binnen heel wat domeinen en sectoren.

Managers en bedrijfsleiders investeren steeds meer in human resources en het coachen. Zo kunnen bedrijven sneller inspelen op economische, maatschappelijke,... tendensen. Stel bv. dat er meer nood is aan expertise omtrent de Chinese economie. Via coaching kunnen bedrijven hun werknemers zeer gericht de nodige ondersteuning bieden, om te voldoen aan deze nood. In het onderwijs vind coachen steeds meer ingang als methodiek om leerlingen te stimuleren tot groei. Coaching maakt maatwerk toepasbaarder in het onderwijs. Door als coach in gesprek te gaan met leerlingen, krijgt de leerkracht o.a. meer inzicht in de leefwereld, obstakels, krachten,... van leerlingen. Mensen doen steeds vaker beroep op een levenscoach, om zich te heroriënteren en tot nieuwe perspectieven te komen binnen hun professionele en/of persoonlijke leven.

Binnen het maatschappelijk werk wordt coachen steeds meer toegepast. Coaching is een systematische manier om cliënten te ondersteunen bij hun hulpverleningstraject/doelstellingen. Het voordeel van coaching is dat de cliënt een eigen inbreng heeft in zijn ontwikkelingsproces. Verder kan maar hoeft coaching geen probleemgerichte kijk te zijn. Cliënten/medewerkers die geen obstakels ondervinden, kunnen toch voordeel halen uit coaching. Coaching biedt de mogelijkheid om zowel problemen als oplossingen en kansen te zien. Tot slot is coaching erg laagdrempelig; in de meeste gevallen dient de coach het gesprek als een leek te benaderen. De coach is geen expert, maar gaat samen met de coachee op zoek naar mogelijkheden, moeilijkheden, potentieel,...

Trajectbegeleiding sluit op vlak van inhoudelijke begeleiding goed aan bij het concept van coaching. De doelstelling van Inburgering Limburg is om ervoor te zorgen dat IB's autonoom functionerende burgers worden. Door een coachende houding aan te nemen wordt de IB gestimuleerd om deel te nemen aan het hulpverleningsproces. De IB krijgt niet alleen recht op inspraak, hij wordt zelfs bijna gedwongen om zijn recht op inspraak uit te oefenen. De laagdrempeligheid van coaching is ideaal voor TB's, hierdoor kunnen ze op authentieke wijze in dialoog treden met IB's. Zowel de TB als de IB hebben de ruimte om eerlijk te communiceren over hun gevoelens, bedenkingen,...

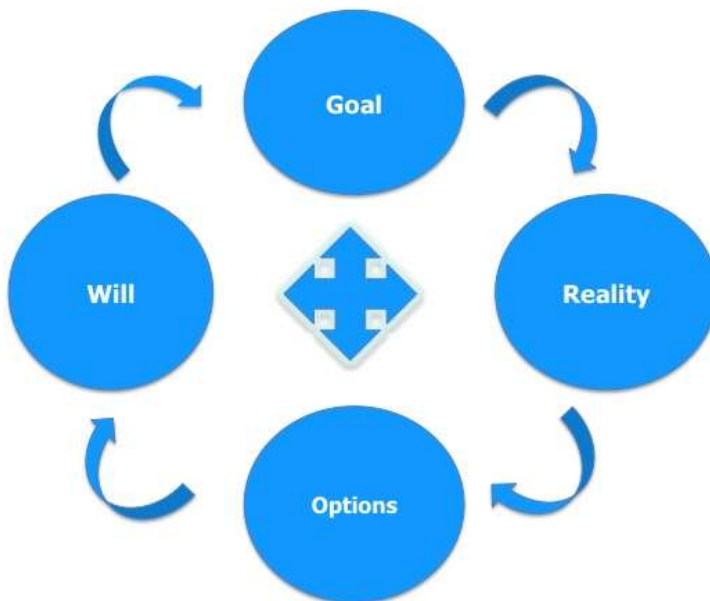
---

⁴² CLEMENT, J., *Inspirerend coachen. De kunst van uitdagend en dynamisch communiceren*. Leuven, LannooCampus, 2010.

2.2.4 GROW

De GROW-methodiek is een coachingsmethodiek waarvan John Whitmore (1937) de grondlegger is. De oorsprong van GROW ligt in de sport-coaching setting. GROW is een letterwoord, waarbij elke letter voor een bepaalde fase in het coachingsgesprek staat. G staat voor goal, R staat voor realiteit, O staat voor opties (lees mogelijkheden) en W staat voor wil (lees motivatie). Traditioneel gezien komen deze fases chronologisch aan bod. In het kader van trajectbegeleiding is dit echter niet noodzakelijk het geval. Het kan zelfs zijn dat niet alle fases aan bod komen tijdens een gesprek tussen TB en IB.⁴³

GROW is een directieve manier van coaching; alhoewel de coachee een zelfsturende rol heeft, neemt de coach een richtinggevende rol in tijdens het gesprek. Het is aan de coachee om te bepalen waar hij naartoe wil, maar de coach helpt hem door o.a. het gesprek logisch te structureren. De coach zorgt er ook voor dat de coachee zichzelf in vraag stelt. Op deze manier resulteert de GROW-methodiek in een adequaat actieplan dat rekening houdt met eventuele obstakels, mogelijkheden/kansen,...⁴⁴

2.2.4.1 Stap 1: Goal

De eerste stap van het GROW-model is het formuleren van een doelstelling. Een coachee moet achter het doel staan dat wordt geformuleerd; hij is degene die het doel moet waarmaken. Het is van groot belang dat er bij de coachee een draagvlak is, voor een bepaalde doelstelling. Een gemakkelijke manier om dit draagvlak te creëren, is door de coachee zelf zijn doelstelling te laten formuleren. In deze zin is de GROW-methodiek geen directieve coaching methode. De coach legt niets op, eerder stimuleert hij de coachee tot het formuleren van een doelstelling.⁴⁵

De GROW-methodiek gaat ervan uit dat een goed doel voldoet aan de SMART-criteria:

- Specifiek
- Meetbaar
- Actie

⁴³ Coaching volgen het GROW-model. *Internet*, z.j.

(http://www.daltondeventer.nl/cursus1213/daco/map/000_Coaching-volgens-het-GROW-model.pdf)

⁴⁴ BURGER, DE HAAN, Y., E., Coachen met collega's. *Praktijkboek individuele consultatie. Internet*, 2014.

(http://books.google.be/books?id=M19ZRs2KqRsC&pg=PA51&lpg=PA51&dq=grow+methodiek+whitmore&source=bl&ots=ZGC_uegzOj&sig=p1khLy6mFgfVfK1DA0CP8pHNDiA&hl=en&sa=X&ei=LUdPVPTcOaaP7AakxICABg&ved=0CCIQ6AEwAA#v=onepage&q=grow%20methodiek%20whitmore&f=false)

⁴⁵ O.c.

- Realistisch
- Tijdsgebonden

Ten eerste is een goed doel concreet geformuleerd en niet als vage wens of verlangen. Verder moet het doel meetbaar zijn a.d.h.v. parameters. Het al dan niet behalen van de doelstelling moet meetbaar zijn d.m.v. observeerbaar gedrag. Het doel moet aanzetten tot actie en daardoor ook realistisch en bereikbaar zijn; de coachee moet invloed kunnen hebben op het bereiken van de doelstelling. Ten laatste is een doel tijdsgebonden; een goed doel heeft een vooraf bepaalde deadline.⁴⁶

Een doelstelling formuleren volgens de GROW-methodiek is een complex proces. Het is belangrijk dat de coach lang genoeg blijft stilstaan in deze fase. De coachee moet genoeg tijd krijgen om een doelstelling op een correcte manier te formuleren. Door te bevragen welke thema's belangrijk voor een coachee zijn; wat maakt dat hij een bepaalde doelstelling kiest, of er belangrijkere doelstellingen zijn,... ondersteunt de coach de coachee hierbij.⁴⁷

2.2.4.2 Stap 2: Realiteit

De tweede stap is om te kijken waar de coachee momenteel staat t.o.v. zijn doelstelling; wat is de realiteit? Een adequaat actieplan kan enkel worden opgesteld op basis van een correcte situatie- en zelfanalyse. Ideaal in deze fase is bv. de schaalvraag; waarbij de coachee moet aanduiden op een schaal van één tot tien waar hij staat t.o.v. zijn doelstelling. Verder kan de coach reflectieve vragen stellen zoals "hoe komt het dat je hier staat?" en "hoe ziet de volgende stap eruit?".⁴⁸

2.2.4.3 Stap 3: opties

In de derde stap worden de mogelijkheden van de coachee verkend. Hoe kan de coachee zijn doel bereiken. Welke middelen kan hij hiertoe aanwenden? Het gaat om een creatief proces; de coach stimuleert de coachee niet tot nadenken maar waarschuwt hem ook voor eventuele moeilijkheden of ongeschikte opties. De coach kan zelf ook ideeën inbrengen, maar moet altijd terugkoppeling vragen aan de coachee (vind je dit een goed voorstel,...?).⁴⁹

2.2.4.4 Stap 4: wil

De vierde en laatste stap van het GROW-model is het formuleren van een concreet actieplan. Het gaat erom wat de coachee wezenlijk onderneemt om zijn doel te bereiken. Welke van de mogelijke opties worden gekozen en omgezet in handelingen? Het belang van het doel komt tot uiting in deze vierde stap. Indien het doel niet wordt gedragen door de coachee, is de kans veel groter dat de coachee niet gemotiveerd is om het actieplan uit te voeren.⁵⁰

Zoals reeds in deel 1 vermeld staat, gebruikt de TB voornamelijk twee communicatiemodellen tijdens perspectiefgesprekken; GROW en A.I (appreciative inquiry). In de praktijk werken TB's niet zozeer met een concreet actieplan. Aan het einde van een perspectiefgesprek zijn er geen

---

⁴⁶ AUDENAERT, LAPERRE, M., I., *Competentiemanagement met kansengroepen*. Antwerpen-Apeldoorn, Garant, 2012.

⁴⁷ Coaching volgen het GROW-model. *Internet*, z.j.

(http://www.daltondeventer.nl/cursus1213/daco/map/000_Coaching-volgens-het-GROW-model.pdf)

⁴⁸ O.c.

⁴⁹ O.c.

⁵⁰ O.c.

SMART-doelstellingen geformuleerd. Voor TB's is GROW eerder een kapstok, een manier om het perspectiefgesprek te structureren.⁵¹

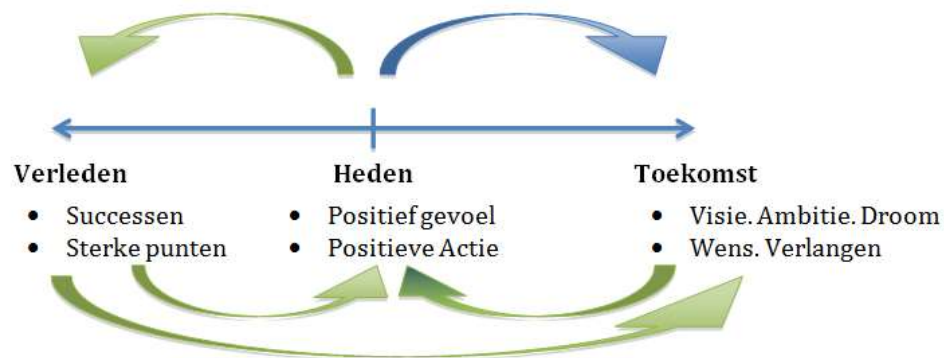
2.2.5 Appreciative inquiry (A.I.)

De A.I. gespreksmethode (of de waarderende benadering) is een oplossingsgerichte werkmethode, die onder o.a. wordt gebruikt binnen de hulpverlening, onderwijs, coaching,.... Eigen aan oplossingsgericht werken is dat de gespreksbegeleider de nadruk legt op de doelstelling(en) die iemand wil bereiken. Om deze doelstelling(en) te bereiken wordt er naar successen uit het verleden gekeken, competenties geëxploreerd en er wordt een analyse gemaakt van de mogelijkheden van de begeleidde persoon om die doelstelling te bereiken. Oplossingsgericht werken vereist dat de gespreksbegeleider op gelijke voet staat met degene die begeleid wordt. Ze gaan vanuit een gelijkwaardige relatie op zoek naar...⁵²

Het A.I.-model (appreciative inquiry) focust zich op het verleden, het heden en de toekomst. De kerngedachte achter A.I. is dat positieve ervaringen uit het verleden en het heden een aanzet geven tot het bekomen van een positief toekomstbeeld.⁵³

succes uit het verleden te koppelen aan wensen voor de toekomst.

0

Het verhaal van de IB is uiterst belangrijk bij het formuleren van toekomstperspectieven. Het 'Appreciative' aspect van de methodiek komt vooral tot uiting in de wijze waarop een TB zich opstelt t.o.v. een IB. Ben je als TB dankbaar voor het feit dat een IB komt opdagen voor een afspraak, vind je het knap hoe positief de IB blijft ondanks zijn verhaal,...? Door deze dankbaarheid en bewondering te laten blijken, geeft de TB een positieve ondertoon aan het gesprek. De IB wordt benaderd als persoon en hij voelt zich gewaardeerd als persoon. Wanneer een gesprek een negatieve ondertoon heeft doordat een inburgeraar problemen, zorgen,... heeft; dan is het aan de trajectbegeleider om de kracht van die inburgeraar te vinden en te laten blijken. Een inburgeraar die bv. vaak te laat komt op afspraken omdat hij zijn kind moet op- en afhalen van school, komt wel maar altijd opdagen. Het is belangrijk dat de trajectbegeleider laat blijken aan de inburgeraar dat hij dit waardeert. De inburgeraar zal zich dan veel meer op zijn gemak voelen. Samen kan er dan een oplossing voor het probleem worden gezocht, vertrekkend vanuit de kracht van de inburgeraar.⁵⁴

Het Inquiry aspect van A.I. komt tot uiting in de houding die een TB aanneemt tijdens een gesprek. De TB neemt een vragende en luisterende rol in. Dit begint al aan het begin van het gesprek met bv. de vraag "hoe kan ik u helpen?". A.I. is een soort van ondervragingsmethode, waarbij de ondervraagde zich gewaardeerd voelt. Door te vragen naar positieve ervaringen uit het verleden en het heden, komt er een bewustwordingsproces op gang; de IB wordt zich bewust van zijn eigen krachten. De klassieke A.I. beweging is om te vertrekken vanuit het

⁵¹ *Perspectieven*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

⁵² Oplossingsgericht werken, een handleiding. *Internet*, z.j. (http://www.de-raet.be/pdf/oplossingsgericht_werken.pdf)

⁵³ *Appreciative Inquiry (A.I.) in de praktijk van een trajectbegeleider (hulp om je eigen A.I. aanpak te ontwikkelen)* Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

⁵⁴ O.c.

verleden en via het heden tot de toekomst te komen. Het is echter mogelijk om vanuit de toekomst of het heden te vertrekken. Toch is het allerbelangrijkste dat de TB een waardevol gesprek heeft met de IB. Het toepassen van A.I. als methodiek is dus ondergeschikt aan het toepassen van A.I. als visie. A.I. is voor TB's een visie; als een TB gesprekken vanuit A.I. benadert zal het gesprek automatisch een waarderend en ondervragend karakter hebben. Het gaat er immers om dat de TB waarlijk geïnteresseerd is in de IB.⁵⁵

2.2.6 Conclusie

A.I. is een gespreksmethodiek en visie die perfect is, om toe te passen in de eerste stap van de GROW-methodiek. In stap 1 van GROW is het de bedoeling om een doel te bekomen, een toekomstperspectief. De exploratieve aard van A.I. verleent zich hier uitstekend toe. Voor IB's is het niet altijd gemakkelijk om aan toekomstperspectieven te denken, laat staan positieve toekomstperspectieven. Het voordeel van A.I. is dat het gesprek een positieve ondertoon krijgt.

Voor TB's is vooral het Inquiry gedeelte van A.I. belangrijk. Een belangrijke taak van de TB is immers om te achterhalen wat het toekomstperspectief van een IB is. Toch kan dit niet worden losgezien van het waarderende aspect van A.I. Het is belangrijk dat een TB de persoon die voor hem zit waardeert als persoon en niet als IB. Door dit te doen zal de TB spontaan interesse hebben voor de persoon die voor hem zit. Deze interesse is dan weer een stimulatie om een bevragende houding aan te nemen ten opzichte van de persoon die voor je zit. Wie is deze persoon, wat wil deze persoon bereiken, wat heeft deze persoon meegemaakt,...?

Inburgering Limburg heeft echter aangegeven dat er nog groeimogelijkheden zijn bij het exploreren van toekomstperspectieven van IB's. Het TB team regio Midden-Limburg vindt het soms moeilijk om IB's over toekomstperspectieven te laten nadenken. Dit is vooral merkbaar bij IB's die plots met levensdomeinen worden geconfronteerd, die niet bestaan/beschikbaar zijn in de eigen cultuur. In het volgende gedeelte ga ik een aantal tools toelichten die de TB's kunnen ondersteunen tijdens perspectiefgesprekken.⁵⁶

2.3 Tools

Ter ondersteuning van de TB's, ben ik op zoek gegaan naar tools die de TB's kunnen gebruiken tijdens perspectiefgesprekken. Het onderzoek van dit eindwerk is experimenteel, ik weet dus niet welk effect dat de tools in de praktijk gaan hebben. Het onderzoek met praktisch haalbaar blijven. Op aanraden van mijn eindwerkbegeleider heb ik mij daarom beperkt tot het uittesten van twee tools.

Bij het selecteren van tools, heb ik vooral gekeken naar de laagdrempeligheid van tools. Ik vind het belangrijk dat de tools universeel toepasbaar zijn; het zijn dus geen tools die uitsluitend op een specifieke doelgroep toepasbaar zijn. Taalkennis, leeftijd, socio-economische kenmerken,... mogen geen rol spelen.

De TB's van het team Midden-Limburg hebben aangegeven dat ze tools willen die ze makkelijk kunnen gebruiken en terug opbergen. Het is dus niet aangewezen, dat de tools voorbereidend werk vereisen. IB's moeten de tools gemakkelijk kunnen begrijpen en gebruiken.⁵⁷

Tot slot heb ik tools geselecteerd op basis van hun compatibiliteit van A.I. TB's hebben veel expertise over het werken met A.I. Vertrekkend vanuit het A.I. perspectief nemen TB's een vragende rol in, in hun communicatie met IB's. Het is onrealistisch om te verwachten dat TB's een nieuwe basishouding aanleren om mijn tools te gebruiken. Daarom is het belangrijk dat mijn tools aansluiten bij de A.I. gesprekshouding. Op die manier is er een maximale afstemming van mijn tools op de competenties van de TB's.

---

⁵⁵ O.c.

⁵⁶ JANSSEN, J., *Regio-overleg*. Hasselt, Inburgering Limburg, 2014 (vergaderslag)

⁵⁷ O.c.

De tools ondersteunen een TB tijdens een perspectiefgesprek, maar het zijn geen oplossingsgerichte tools. Het doel van de tools is om een denkproces op gang te brengen bij IB's. In het beste geval, kan een TB d.m.v. de tools een EVA-proces op gang brengen.⁵⁸

EVA staat voor exploreren, verdiepen en actie; door de persoon van de IB zijn mogelijkheden,... te exploreren ontstaat er een verdiepend proces. IB's die inzicht hebben in hun eigen mogelijkheden, beperkingen en sterktes zullen meer geneigd zijn om actie te ondernemen. Doordat de tools oplossingsgericht zijn, erkennen ze stilstaan en eventueel zelfs een mislukking als evolutie binnen het hulpverleningsproces. Het gaat dus om een spiraalvormig procesmodel.⁵⁹

2.3.1 Tool 1: schrijfronde

2.3.1.1 Relevantie

Toekomstperspectief kan worden opgedeeld in verschillende thema's (werk, wonen, vrije tijd, gezinsleven,...) Soms is het nodig dat een bepaald thema wordt uitgediept. Het kan zijn dat een IB bijvoorbeeld zegt dat hij geïnteresseerd is in het thema werken, maar dat hij nog niet echt heeft nagedacht over dit thema. Een ideale tool om specifieke thema's te exploreren is de schrijfronde. De schrijfronde is een verdiepende en verhelderende vorm van brainstormen.

2.3.1.2 Concreet⁶⁰

De TB haalt in samenspraak met de IB een thema aan dat wordt uitgediept. Vervolgens schrijven zowel TB als IB het thema op in het midden van een blad; het thema is dus het kernwoord. Het is de bedoeling dat de TB en de IB een aantal minuten de tijd nemen om dingen die ze met het thema associëren op te schrijven. Deze associaties kunnen gevoelens, verwachtingen, vragen,... zijn. Als de tijd om is, wisselen de TB en de IB van blad om te lezen wat de ander heeft opgeschreven. Ze kunnen eigen reflecties op het blad van de ander schrijven en wisselen daarna het blad weer uit. Het komt er dus op neer dat de originele eigenaar van het blad de bemerkingen van de ander kan lezen. De informatie die op het blad staat wordt als basis gebruikt om een gesprek te starten over het gekozen thema.

Bij de schrijfronde is het belangrijk om rekening te houden met een mogelijke taalbarrière. Indien noodzakelijk kan er worden gewerkt met een tolk die voorleest welke associaties TB en IB rond het kernwoord hebben geschreven. Opdat alles werkbaar blijft, kunnen de TB en IB hun reflecties over de associatie van de ander het beste mondeling meedelen. Zo wordt het mogelijk om de reflecties van de ander in de eigen taal op te schrijven.

---

⁵⁸ MALFLIET, SAELENS, VLAEMINCK, W., S., H., *Social Casework in de 21ste eeuw. Een praktisch handboek voor professioneel hulpverleners. Mechelen, Wolters Kluwer, 2010.*

⁵⁹ O.c.

⁶⁰ Schrijfronde. *Internet*, z.j. (<http://ambassade.be/werkvormen/schrijfronde>)

2.3.1.3 Verwachte effect van het tool

De schrijfronde heeft een enorm explorierend karakter. Ik verwacht dat het beeld dat de IB heeft van een bepaald thema meteen duidelijk wordt. TB's zullen de schrijfronde ervaren als een tool die goed aansluit bij het bevragende karakter van A.I. De laatste stap van de schrijfronde is dat mensen met elkaar in gesprek gaan. Ik denk dat TB's gaan ervaren dat de schrijfronde tot een betekenisvol gesprek leidt. Ten laatste denk ik dat de schrijfronde een IB een actieve rol in het gesprek geeft. De IB moet deelnemen aan het gesprek maar krijgt tegelijkertijd ook de kans om het gesprek te sturen. Hij kan immers de reflecties van de TB bevragen.

2.3.1.4 De Ambrassade, bureau voor jonge zaken⁶¹

De schrijfronde is een werkvorm die worden aangeboden op de website van De Ambrassade, het bureau voor jonge zaken. De Ambrassade VZW valt onder de bevoegdheid van de Vlaamse Overheid en is een belangrijke actor tussen overheid, middenveld en jeugd.⁶² De missie van De Ambrassade is om de positie van kinderen en jongeren te versterken en hun levenskwaliteit te verhogen. Door de laagdrempeligheid van het concept, is het verwachtingsspel een geschikte tool voor perspectiefgesprekken.

2.3.2 Tool 2: De identiteitscirkel

2.3.2.1 Relevantie

Over perspectief nadenken is vaak een erg abstract gegeven. Het is niet gemakkelijk om te zeggen waar je in de toekomst naartoe wil. Laat staan dat een nieuwkomer spontaan kan zeggen wat hij op korte, middellange en lange termijn wil bereiken. Er zijn IB's die perfect weten waar ze naartoe willen, maar er zijn net zo goed IB's die helemaal niet hebben nagedacht over een integraal toekomstperspectief. Denk maar bijvoorbeeld aan vrouwen die uit een cultuur komen waarbij er geen sprake van werk, vrijetijdsinvulling,... voor vrouwen is. Het zal niet gemakkelijk zijn voor deze vrouwen om na te denken over toekomstperspectief. Visuele ondersteuning kan dan helpen om een dialoog op te starten.

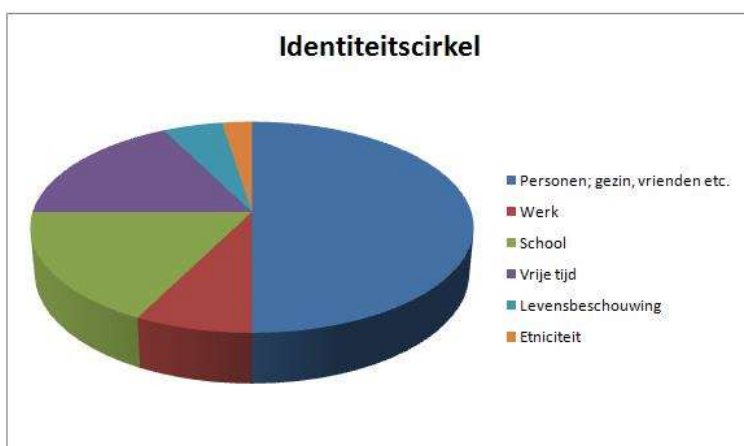
⁶¹ De ambrassade. Bureau voor jonge zaken. *Internet*, z.j. (<http://ambrassade.be/over-ons>)

⁶² Steunpunt Jeugd VZW De Ambrassade. *Internet*, z.j. (https://www.triodos.be/nl/over-triodos-bank/zie-wat-uw-geld-doet/resultaten/?projectId=694480&locationId=11250&name=steunpunt_jeugd_vzw___de_ambrassade&cs=1)

2.3.2.2 Concreet⁶³

Een IB krijgt een blad waarop een blanco cirkel staat. De IB kan deze cirkel al dan niet met hulp van de TB verdelen in een aantal deelgebieden. Elk deelgebied kan staan voor een levensdomein, identiteitsdeel,... van een IB. Zo kan een IB de cirkel bijvoorbeeld verdelen dat 50 procent van de cirkel uit werk bestaat, 40 procent uit de ouderrol van de IB en 10 procent uit het inburgeringstraject (lessen Nederlands, cursus MO,...).

De identiteitscirkel kan worden ingevuld door zowel de IB als de TB. De TB kan zelfs een tweede identiteitscirkel tekenen met verschillende levensdomeinen. Daarna kunnen de TB en de IB hun cirkels vergelijken. Op deze manier kan de TB een IB uitdagen om na te denken over nieuwe domeinen, mogelijkheden,... De TB kan bijvoorbeeld het domein werk bijtekenen in een cirkel. Vervolgens kan de TB de IB vragen wat voor rol werken in zijn leven speelde voordat hij naar België kwam. Vervolgens kan de TB dan vragen wat het verschil in België is, hoe de IB zich hier bij voelt,...

2.3.2.3 Verwachte effect van het tool

Ik verwacht dat de identiteitscirkel een perspectiefgesprek vergemakkelijkt door visuele ondersteuning te bieden. De visuele ondersteuning maakt het makkelijker voor IB's om over hun leven, perspectief,... te praten. Daarbij denk ik dat de identiteitscirkel IB's gaat stimuleren om in dialoog te gaan over thema's die nieuw zijn voor de IB's. De identiteitscirkel laat veel ruimte voor de concrete toepassing van de cirkel. Hierdoor verwacht ik dat de TB's de cirkel als een flexibele tool zullen ervaren.

2.3.2.4 MIND-SPRING

De identiteitscirkel is een werkvorm die wordt gebruikt binnen Mind-spring. Mind-spring is een psycho-educatief programma dat zich richt op asielzoekers en vluchtelingen. Binnen opvangcentra kampen heel wat mensen met een psychiatrische problematiek. De wachtlijsten bij CGG's en CAW's zijn lang; door de zware caseload wordt er geen prioriteit gegeven aan asielzoekers en vluchtelingen. Intercultureel Netwerk Gent VZW en ODiCe vzw hebben het Mind-spring programma geïntroduceerd, om tegemoet te komen aan de psychische problematiek van asielzoekers en vluchtelingen. Het programma is afkomstig van Nederland. Het idee achter Mind-spring is dat asielzoekers en vluchtelingen terug leren ontspannen. Om dit te bereiken werkt Mind-spring o.a. met ademhalingsoefeningen, groepsgesprekken, sport en spel,...⁶⁴

⁶³ MIND-SPRING. Hasselt, Mind-Spring Vlaanderen, 2014. (Workshop)

⁶⁴ O.c.

2.4 Conclusie

Communicatie is een complex proces dat zich afspeelt tussen twee of meerdere actoren. Het gaat altijd om het uitwisselen van informatie (digitaal en/of analoog). De stellingen van Watzlawick tonen aan dat communicatie een interactief en dynamisch proces is. Het is belangrijk dat een hulpverlener zich bewust is van zijn rol in het communicatieproces.⁶⁵

Coaching vindt steeds meer toegang in de samenleving; zij het nu in het onderwijs, de bedrijfswereld of het maatschappelijk werk. Voor een coach is het belangrijk om rekening te houden met de aard van communicatie. Denk maar aan het axioma van de interpunctie: ieder zijn eigen waarheid. Ziet de coach dezelfde doelstellingen als de coachee/cliënt? Een ander voorbeeld is de symmetrische of complementaire aard van communicatie; accepteert de cliënt de relatie die de coach voorstelt d.m.v. zijn communicatie?⁶⁶

Momenteel gebruiken de TB's van Inburgering Limburg het GROW-model als kapstok om perspectiefgesprekken te structureren en/of te sturen. TB's van Inburgering Limburg werken niet zozeer met een concreet actieplan. De stappen van de GROW-methode worden (al dan niet chronologisch) uitgewerkt vanuit het A.I. perspectief. Door een bevragend gesprek met een waarderende en positieve ondertoon te voeren, verkennen TB's samen met IB's het toekomstperspectief van de IB.⁶⁷ Onthaalbureau Inburgering heeft echter aangegeven dat er nog veel groeimogelijkheden zijn binnen de eerste stap van het GROW-model; ik heb er dus voor gekozen om de G van het GROW-model verder te exploreren binnen de context van de TB.⁶⁸

Ik heb een aantal tools geselecteerd die een TB ondersteunen bij het exploreren van het toekomstperspectief van een IB. Bij deze selectie heb ik rekening gehouden met de toepasbaarheid (de tools moeten universeel toepasbaar zijn), het gebruiksgemak en de compatibiliteit van de tools met A.I. Het doel van de tools is om een EVA-proces op gang te brengen. Bij het toepassen van deze tools is het dus belangrijk dat de TB niet naar oplossingen streeft, maar een denkproces op gang brengt bij de IB. De twee tools die ik heb geselecteerd zijn de schrijfronde en de identiteitscirkel.

Het onderzoek is gebaseerd op onder andere de drie kwaliteiten waarop ik de tools heb geselecteerd (laagdrempeligheid, gebruiksgemak en compatibiliteit van de tools met A.I.). Verder vind ik het belangrijk om te onderzoeken of mijn verwachtingen van de tools correct zijn. Door dit te bevragen kan ik achterhalen of de tools het gewenste effect hebben. Ten slotte zijn de tools ontwikkeld voor de TB's; het is dus belangrijk de TB's de tools kunnen wijzigen, indien zij dit nodig achten. Dit is het fundament van mijn onderzoek en ook de basis van de vragenlijsten voor de diepte-interviews.

---

⁶⁵ SWARTELE, K., *Communiceren*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

⁶⁶ CLEMENT, J., *Inspirerend coachen. De kunst van uitdagend en dynamisch communiceren*. Leuven, LannooCampus, 2010.

⁶⁷ *Perspectieven*. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

⁶⁸ JANSSEN, J., *Regio-overleg*. Hasselt, Inburgering Limburg, 2014 (vergaderverslag)

3 Deel 3: praktijk

3.1 Inleiding

Deel 3 van het eindwerk handelt over de opzet van het onderzoek, de praktische uitvoering ervan en de resultaten van het onderzoek. De volgende onderzoeksvraag wordt beantwoord: 'Zijn de schrijfronde en de identiteitscirkel geschikte tools voor een trajectbegeleider om een inburgeraar te ondersteunen bij het formuleren van een toekomstperspectief?'

De opbouw van deel 3 luidt als volgt: onderzoeksmethode, praktische uitvoering, dataverwerking, algemene conclusie en haalbare aanbevelingen. Het deel 'onderzoeksmethode' is de verantwoording waarom ik deze onderzoeksmethode heb gekozen. Verder komen zaken zoals de gebruikte observatiecriteria, de methode van dataverzameling,... aan bod. De praktische uitvoering behandelt hoe het onderzoek verlopen is, eventuele wijzigingen in de planning,... In de dataverwerking komt de verwerking van de onderzoeksgegevens aan bod; wat zijn de resultaten van het onderzoek? Dit deel is opgebouwd op basis van de structuur van de diepte-interviews: algemene vragen, specifieke vragen en de conclusie. Het gedeelte algemene vragen behandelt de data omtrent de laagdrempeligheid, het gebruiksgemak en de compatibiliteit van de tools met A.I. In het deel 'specifieke vragen' worden de resultaten omtrent de verwachtingen van de tools behandeld. Ten slotte behandelt het deel 'conclusie' de vraag of de tool een denkproces heeft opgestart bij de IB, de gevoelens van de TB bij het gebruiken van de tool, eventuele veranderingen en het verdere gebruik van de tool. In de evaluatie wordt bekeken wat de resultaten nu precies betekenen voor de tools. Is het noodzakelijk om de tools aan te passen en hoe kunnen de tools dan worden aangepast? Het laatste dat ik in deel 3 behandel zijn de haalbare aanbevelingen. Welke mogelijke veranderingen kan Inburgering Limburg doorvoeren om TB's nog meer te ondersteunen tijdens perspectiefgesprekken?

3.2 Onderzoeksmethode

3.2.1 Kwantitatief versus kwalitatief

Kwantitatief onderzoek is onderzoek dat een bepaalde situatie weer geeft. De conclusie van kwantitatief onderzoek kan weergegeven worden in cijfermateriaal. Kwalitatief onderzoek is gericht op het leren van nieuwe zaken. De resultaten van kwantitatief onderzoek kunnen worden ondergebracht in een matrix. Resultaten van kwalitatief onderzoek zijn vaak vastgelegd in een tekst, afgenomen interviews,...⁶⁹

3.2.2 Casestudy

Mijn onderzoek heeft een kwalitatieve en een experimentele aard; ik probeer iets nieuws te leren. Ik test uit of de gebruikte twee tools geschikt zijn om TB's te helpen bij het begeleiden van IB's tijdens perspectiefgesprekken.⁷⁰ Het gaat over het observeren van het effect van mijn tools op de IB. Vandaar dat de observatie een geschikte onderzoeksmethode is voor mijn onderzoek.⁷¹

In deel 2 ben ik dieper ingegaan op wat ik bedoel of mijn tools geschikt zijn voor TB's. Het is niet de bedoeling dat de tools tot een concreet toekomstperspectief leiden, eerder dat TB's hun IB's aan het denken zetten via de tools. Deze invalshoek heb ik gekozen op basis van feedback, die ik van TB's heb gekregen (zie deel 2, 1.10 tools).⁷² Hieruit volgt met andere

---

⁶⁹ *Formulier voor het maken van een onderzoeksopzet*. Hasselt, PXL, 2014. (niet-gepubliceerd document)

⁷⁰ O.c.

⁷¹ DE WIT, H., *Sociologie en Sociologische documentatiemethoden. Sociologische documentatiemethoden semester 2*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

⁷² Deel 2; het theoretisch kader

woorden dat ik het effect van mijn tools op een perspectiefgesprek wil observeren. De observatie is een geschikte onderzoeksmethode voor mijn onderzoek.⁷³

Ik wil een kwaliteitsonderzoek doen; zijn mijn tools geschikt voor TB's om IB's te begeleiden naar toekomstperspectief en zo ja, waarom? Kwaliteit is een theoretische variabele. Wat versta ik onder kwaliteit en hoe operationaliseer ik deze theoretische variabele? Deze vraag beantwoorden is belangrijk; op basis van het antwoord kan ik uitspraken doen over de theoretische variabele (kwaliteit) via empirisch waarneembare variabelen.⁷⁴

Het begrip kwaliteit is zeer ruim. Met andere woorden is het belangrijk om dit begrip voldoende breed te operationaliseren. Na elk perspectiefgesprek wil ik daarom een diepte-interview houden met de TB die het perspectiefgesprek voerde. Via een diepte-interview kan ik zeer gedetailleerd bevragen hoe de TB's het gesprek ervaren hebben, wat hun bemerking over de tools zijn,...⁷⁵

In deel 2 heb ik drie algemene variabelen beschreven om de kwaliteit te meten: de laagdrempeligheid van een tool, het gebruiksgemak en de compatibiliteit met A.I (zie deel 2, 1.10 tools).⁷⁶ Specifiek heb ik per tool een aantal operationele variabelen in de vorm van verwachtingen geformuleerd. Verder is het gevoel dat een TB heeft bij het gebruiken van de tools een belangrijke variabele bij het meten van de kwaliteit van de tools. De veranderingen die een TB zou aanbrengen bij de tools en of ze de tool in de toekomst gaan gebruiken, zegt ook iets over de kwaliteit van de tools. Deze operationele variabelen worden in het diepte-interview bevraagd.⁷⁷

Om de kwaliteit van mijn tools te meten ga ik vier casussen observeren. Casussen zijn complexe gegevens met een uniek karakter. Ik probeer zelf de twee tools uit bij één of twee casussen.

3.2.3 Dataverzameling

3.2.3.1 observatie

Bij de observatie van een perspectiefgesprek, ga ik het gevoerde gesprek opnemen. Ik noteer wat er tijdens het gesprek wordt gezegd. De perspectiefgesprekken die ik zelf aan de hand van de tools voer, ga ik opnemen. Er zal geen derde partij aanwezig zijn bij de gesprekken die ik voer. De dataverzameling bij de diepte-interviews gebeurt op eenzelfde wijze.

3.2.3.2 interviews

Het diepte-interview met de TB's voer ik aan de hand van een gestructureerde vragenlijst (bijlage 1 en 2). Ik heb twee vragenlijsten voorzien; voor elke tool één vragenlijst. Elke vragenlijst bevraagt drie algemene aspecten: de laagdrempeligheid van de tool, het gebruiksgemak en de compatibiliteit met A.I. (zie deel 2, 2.3, pagina 15).

In deel 2 heb ik per tool een aantal verwachtingen geformuleerd. Deze worden voor elke tool apart onder de rubriek "specifieke vragen" bevraagd. Mijn verwachtingen van de tools heb ik niet meegedeeld aan de TB's. In de dataverwerking vergelijk ik mijn verwachtingen van de tools met de bevindingen van de TB's.

Ten laatste is er een rubriek "conclusie". Hierin worden de gevoelens van de TB's bij de tool, de bijdragen van de tool aan een zinvol gesprek, de veranderingen die een TB zou aanbrengen en het toekomstig gebruik van de tool bevraagd.

---

⁷³ DE WIT, H., *Sociologie en Sociologische documentatiemethoden. Sociologische documentatiemethoden semester 2*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

⁷⁴ O.c.

⁷⁵ O.c.

⁷⁶ Theoretisch kader

⁷⁷ DE WIT, H., *Sociologie en Sociologische documentatiemethoden. Sociologische documentatiemethoden semester 2*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

3.3 Praktische uitvoering

Het oorspronkelijk onderzoeksproces is tijdens de loop van de omstandigheden gewijzigd. De grootste wijzigingen in het onderzoeksproces zijn te wijten aan het afstemmen van de agenda's van de TB's aan mijn eigen agenda. Doordat ik zelf ook een aantal gesprekken had ingepland, was het niet mogelijk om bij elke casus aanwezig te zijn. Ik heb dus niet bij elke casus het effect van de tools op het gesprek kunnen observeren.

De bedoeling van de tools is om een denkproces op te starten bij de IB: waar kom ik vandaag, waar sta ik nu, waar wil ik naartoe, hoe voel ik mij hierbij,... Dit ligt in het verlengde van het perspectiefgesprek. Het is echter niet gelukt om alle tools tijdens een perspectiefgesprek uit te testen. De TB's hebben de tools voornamelijk gebruikt tijdens follow-up gesprekken.

Ik heb het onderzoek in de maand december gevoerd. De eerste week van december was geen ideaal startmoment om mijn onderzoek te voeren. Op één december begon de bevestigingsweek; alle IB's die waren ingeschreven voor een cursus MO in januari moesten langskomen om hun instap definitief te bevestigen. Er was dus niet zoveel ruimte voor de TB's om perspectiefgesprekken in te plannen. Verder is december geen piekmaand voor het Onthaalbureau in Hasselt; er waren dus niet veel mogelijkheden om perspectiefgesprekken te voeren.

Normaal gezien namen vier TB's deel aan het onderzoek; zodoende kon elke tool twee keer worden gebruikt (telkens door een andere TB). Een van de TB is echter weggevallen omwille van medische redenen, waardoor de tools niet evenveel zijn gebruikt.

3.4 Dataverwerking

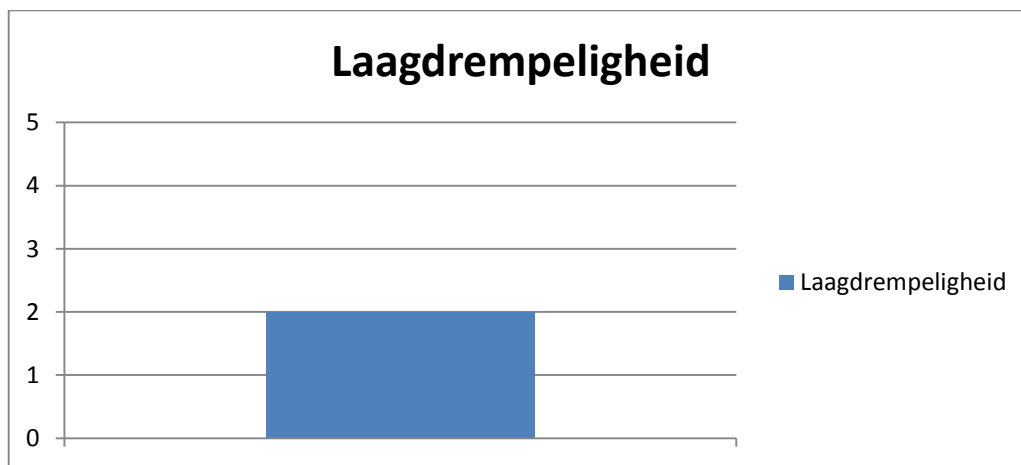
Voor mijn onderzoek heb ik een aantal casestudies gevoerd (zie bijlage 3). In totaal heb ik data van vijf casussen verwerkt, waarvan ik er twee zelf heb gevoerd. Ik heb zelf twee keer de schrijfronde uitgeprobeerd waardoor ik hier maar één enquête van heb.

3.4.1 De schrijfronde

3.4.1.1 Algemene vragen

3.4.1.1.1 Laagdrempeligheid

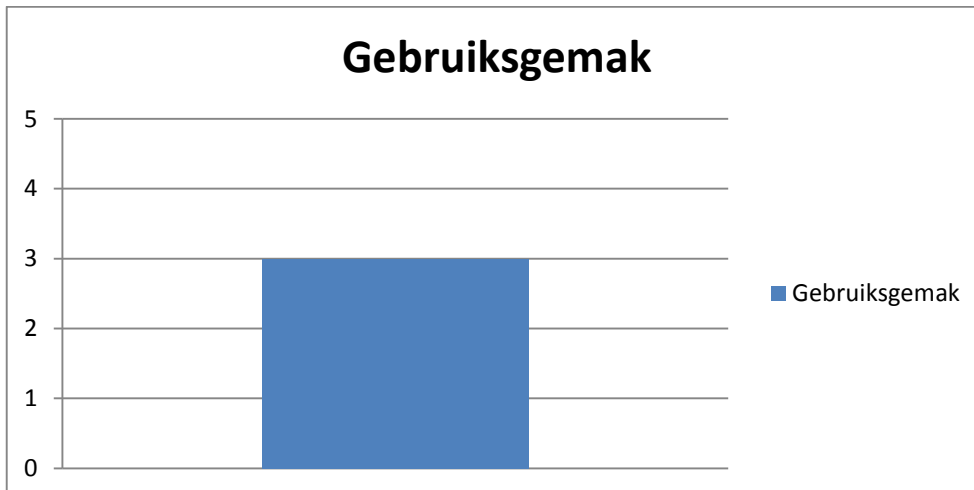
De tool stelt te veel drempels. Het is niet ondenkbaar dat iemand analfabeet is, moeite zou hebben met de opzet van de tool. De taal die een IB spreekt en schrijft kan nog een extra drempel vormen. Er kan met een tolk worden gewerkt, maar door de vele stappen van de schrijfronde is dit niet evident.

De tool scoort gemiddeld een twee op vijf voor laagdrempeligheid. Een twee wordt door de schaal (bijlage 3) als volgt vertaald: De tool stelt veel drempels, de tool kan met moeite worden toegepast.

Gebruiksgemak

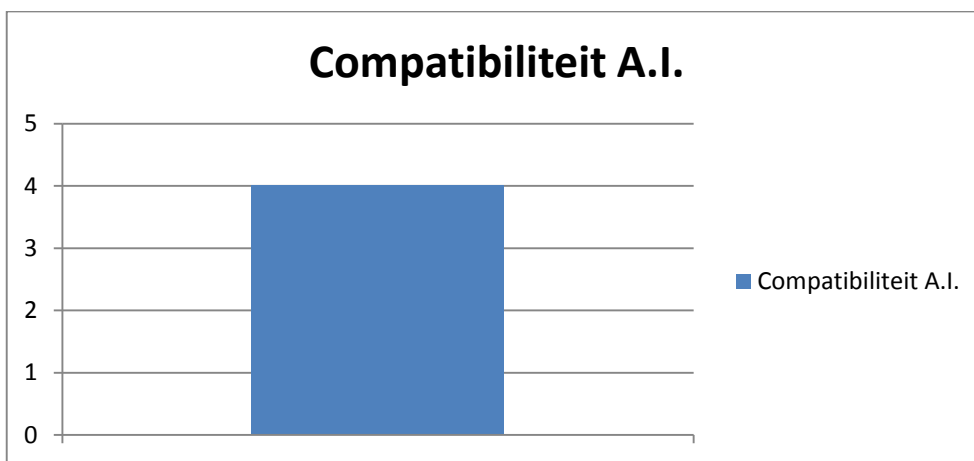
De instructies van de schrijfronde zijn niet duidelijk genoeg. De tool moet eenvoudig zijn, zodat de aandacht naar het gesprek gaat, niet naar de werking van de tool. Eerst woorden opschrijven omtrent een kernwoord, dan van blad wisselen en bemerkingen opschrijven om dan tot slot nog eens van blad te wisselen is onnodig en complex. De tool is wel gebruiksgemakkelijk eenmaal dat de IB de tool begrijpt. Er is weinig voorbereidend werk vereist en de tool brengt een dialoog op gang. Het gebruiksgemak van de tool is te afhankelijk van het socio-economisch profiel van de IB. Een hoogopgeleide IB zal al snel weg zijn met de tool, terwijl het voor een laag- of niet-opgeleide IB misschien niet evident is om de tool te gebruiken.

De tool scoort gemiddeld een drie op vijf voor gebruiksgemak. Een twee wordt door de schaal als volgt vertaald: De tool vergt voorbereidend werk, de IB begreep de tool voldoende.

3.4.1.1.2 Compatibiliteit met A.I.

De tool is compatibel met A.I. omdat de tool een explorerende ondertoon heeft. De tool zet tot een actieve dialoog aan, dus het bevragende aspect komt minder tot uiting. Het vraagt een kleine aanpassing van de gesprekshouding, maar zeker geen fundamentele wijzigingen.

De tool scoort gemiddeld een vier op vijf voor compatibiliteit met A.I. Een vier wordt door de schaal als volgt vertaald: De tool is goed compatibel met A.I., ik moest mijn gesprekshouding een beetje aanpassen.

3.4.1.2 Specifieke vragen

3.4.1.2.1 Omschrijving schrijfronde

De schrijfronde is een explorerende tool die vooral gericht is op het op gang brengen van een dialoog. Doordat IB's associaties maken met een thema worden ze tot reflecteren aangezet. Dit maakt het ook gemakkelijk om dieper in te gaan op een thema. De IB wordt tot zelfreflectie aangespoord, maar er ontstaan ook gelegenheden om de IB te informeren (rolverduidelijking,...).

3.4.1.2.2 Ervaring van schrijfronde

De schrijfronde is een zeer explorerende tool. De nadruk wordt zelfs eerder gelegd op exploratie dan reflectie. De schrijfronde neigt meer naar het productgerichte dan het procesgerichte. Onverwacht is dat de schrijfronde ook een vorm van rolverduidelijking vervult. Doordat er een dialoog ontstaat over zeer specifieke dingen, is het gemakkelijk voor een TB om zijn rol binnen deze dingen te verduidelijken. De TB kan duidelijk uitleggen wat hij precies voor een IB kan doen bij een bepaald thema.

3.4.1.2.3 Visie van de IB

De schrijfronde werkt zeer verduidelijkend. Een bepaald thema kan grondig worden uitgewerkt en de visie van de IB wordt snel duidelijk. Afhankelijk van de situatie kan de TB gebruik maken van de schrijfronde, om de visie van een IB te vergelijken met de "reële" situatie. Zodoende wordt de verwachting van de IB afgestemd op de maatschappelijke verwachtingen van de Vlaamse samenleving. Het verhelderende aspect van de schrijfronde kan dus wederzijds werken; aan de ene kant krijgt de TB een zicht op de visie van de IB, maar aan de andere kant krijgt de IB ook een zicht op de maatschappelijke context waarbinnen zijn visie zicht kadert.

3.4.1.2.4 Stimuleert de schrijfronde actieve participatie?

De schrijfronde stimuleert de IB tot actieve participatie in het gesprek. Er ontstaat zelfs een eerder authentiek gesprek waarbij beiden partijen zowel bevragen als beantwoorden. Bij A.I. is enkel de TB de vragende partij, waardoor een soort van machtsafbakening ontstaat. Het is immers de IB die zichzelf bloot geeft.

3.4.1.3 Conclusie

3.4.1.3.1 Denkproces

De schrijfronde zet aan tot een actief denkproces. IB's gaan op in de denkoefening en reflecteren over het thema dat wordt behandeld. Zelfs IB's die al een hele tijd in België verblijven gaan actief reflecteren.

3.4.1.3.2 Gevoelens bij het gebruiken van de tool

De vele instructies van de schrijfronde zijn een drempel voor de TB's om de tool te gebruiken. Een TB zal zich minder zeker voelen indien hij de schrijfronde moet uitleggen aan een IB die het helemaal niet begrijpt. Doordat de regels niet flexibel zijn, kan het lang duren voordat een IB de opzet van de tool begrijpt.

3.4.1.3.3 Veranderingen

Ik ga de instructies van de schrijfronde flexibeler maken. Het kan in een gesprek nuttig zijn om zowel de IB als de trajectbegeleider te laten brainstormen (vergelijking,...). Het is echter niet in elk gesprek noodzakelijk om dit te doen. Voor mensen die al lang in België verblijven is dit misschien minder nuttig. Verder kan het ook dat een IB geen idee heeft wat hij moet noteren. Het is dan beter dat alleen de trajectbegeleider associaties noteert bij een kernwoord en dat de

IB kan meevolgen. Op deze manier verkrijgt de schrijfronde eenzelfde flexibiliteit als de identiteitscirkel. Door de starheid van de instructies weg te werken, is de drempel voor TB's om de tool te gebruiken lager. Hoe de tool concreet wordt gebruikt kan dan worden afgestemd op het profiel van de IB.

3.4.1.3.4 Gebruik van de tool

Ik ben de enige TB die de tool heeft uitprobeerde. Hierdoor kan ik niet beantwoorden of deze tool in de praktijk gebruikt gaat worden. De TB's hebben mij wel laten weten dat ze de tool zeker willen uitproberen. Op basis van hun ervaring zullen ze de tool al dan niet langdurig gaan gebruiken. Naar mijn mening heeft de tool zeker een waarde voor TB's. TB's die bepaalde thema's grondig willen uitdiepen, zullen veel baat hebben bij de schrijfronde. Het nadeel is dan weer dat er veel tijd gaat naar het exploreren van een bepaald thema.

3.4.1.4 Conclusie schrijfronde

Momenteel is de schrijfronde niet erg laagdrempelig en gebruiksgemakkelijk (voor zowel de IB als de TB); IB's hebben vaak moeite met het begrijpen van de tool. Sommige instructies van de tool zijn niet altijd noodzakelijk (bv. de TB die meedoet aan de schrijfronde). Voor IB's die nog niet veel nagedacht hebben over de toekomst, is het misschien moeilijk om de schrijfronde in te vullen. In zulke gevallen kan het beter zijn dat enkel de TB de schrijfronde invult. Op die manier krijgt de IB inzicht in hoe een bepaald thema zich vertaalt in de Belgische samenleving. Ik ga de laagdrempeligheid van de schrijfronde verbeteren door de instructies te versoepelen.

De schrijfronde sluit goed aan bij A.I. maar geeft de IB ook de kans om vragen te stellen. Door reflecterende vragen te stellen kan een TB via de schrijfronde de link tussen het verleden, het heden en de toekomst duiden. Via deze reflecterende vragen kan de IB dan zelf de link leggen tussen de drie tijdsindelingen.

Door het zeer explorerende karakter van de schrijfronde wordt de visie van een IB omtrent een specifiek thema zeer duidelijk. Een schrijfronde kan bijkomend tot rolverduidelijking van de TB leiden. De schrijfronde zet de IB tot actieve participatie aan tijdens het gesprek. IB's gaan door de schrijfronde reflecteren over een bepaald thema; er wordt dus een denkproces opgestart. Toch neigt de schrijfronde eerder naar een explorerende tool, aangezien een bepaald thema zeer diepgaand wordt uitgewerkt.

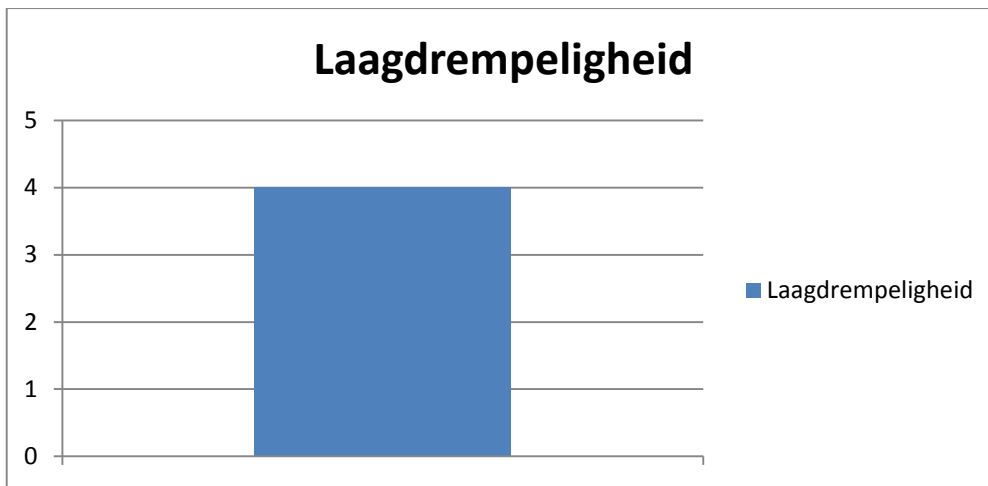
De starheid van de instructies bij de schrijfronde vormen een drempel om de tool te gebruiken. Idealiter zorgt de versoepeling van de instructies ervoor, dat de schrijfronde op maat van de IB kan worden toegepast. Dit zorgt ervoor dat de schrijfronde een handige tool wordt voor de TB's. Het is echter belangrijk dat de schrijfronde, na de versoepeling van de instructies, voldoende wordt uitprobeerde.

3.4.2 De identiteitscirkel

3.4.2.1 Algemene vragen

3.4.2.1.1 Laagdrempeligheid

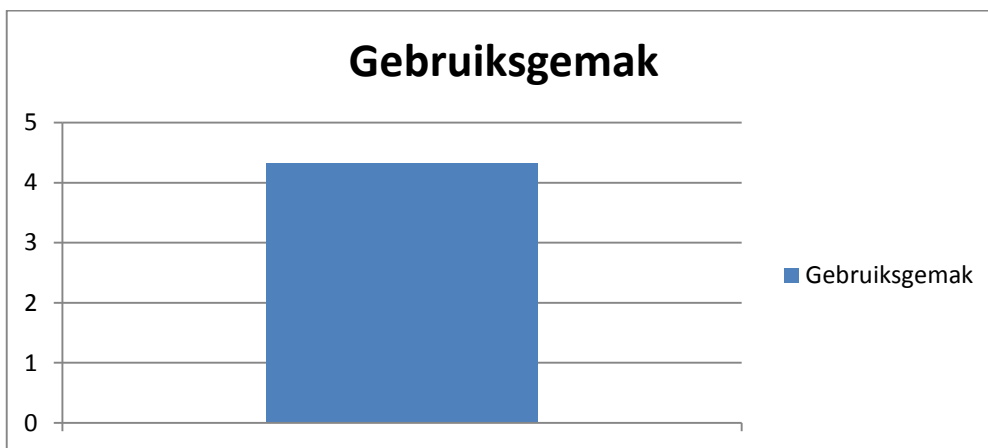
De identiteitscirkel is over het algemeen een zeer laagdrempelige tool. Op een eenvoudige manier biedt de tool visuele ondersteuning tijdens een gesprek. Een IB kan de tool op zijn eigen manier gebruiken, maar dat maakt de tool juist zo laagdrempelig. Het gebruik van de tool is echter afhankelijk van de achtergrond van een IB. Bij hogeschoolde IB's kan je de cirkel opdelen volgens de rollen die ze opnemen in hun land van herkomst, de rollen die ze nu opnemen,... Voor mensen die niet goed weten wat ze willen, kan het moeilijker zijn om de toekomst op te delen in mogelijke rollen. Verder kan het zijn dat mensen die uit een wij-cultuur komen meer moeite hebben met de tool, dan mensen die uit een ik-cultuur komen. Met behulp van een tolk is de tool toegankelijk voor anderstaligen. Voor niet-alfabeten kan het moeilijker zijn om de tool te gebruiken; ook bij niet-alfabeten is het belangrijk om met een tolk te werken.

De tool scoort gemiddeld een vier op vijf voor laagdrempeligheid. Een vier wordt door de schaal als volgt vertaald: de tool stelt weinig drempels en kan goed worden toegepast.

3.4.2.1.2 Gebruiksgemak

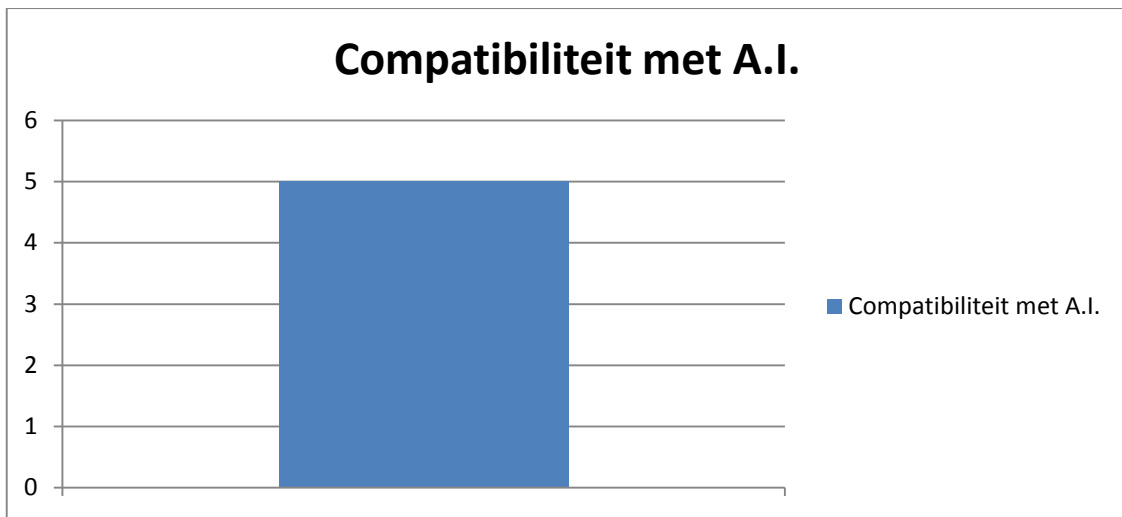
De tool is zeer gemakkelijk om te gebruiken; zeker als er een gemeenschappelijke contacttaal is. Hoe de tool wordt gebruikt kan worden aangepast aan de situatie (hoog of laagopgeleid, anderstalig,...). Er is weinig voorbereidend werk nodig om de tool te kunnen gebruiken. Indien nodig kan de TB eerst zelf een cirkel invullen, zodat de IB's een voorbeeld hebben. IB's begrijpen snel hoe de identiteitscirkel werkt en wat de bedoeling is van de tool.

De tool scoort gemiddeld een vier komma drie op vijf voor gebruiksgemak. Een vier wordt door de schaal als volgt vertaald: de tool vergt weinig voorbereidend werk, de inburgeraar begreep de tool goed.

3.4.2.1.3 Compatibiliteit met A.I.

De identiteitscirkel sluit zeer goed aan bij A.I. Via de identiteitscirkel wordt het gesprek op een vlotte manier gestructureerd. TB's krijgen een mooi overzicht van het verleden, heden en de toekomst van IB's. Het is gemakkelijk om vanuit de identiteitscirkel een positieve draai aan het gesprek te geven. Doordat de cirkel belangrijke, gewenste,... rollen van de IB laat zien, kan de TB relevante vragen stellen waardoor er een betekenisvolle dialoog ontstaat. De klassieke A.I. beweging is om vanuit het verleden en het heden naar de toekomst te kijken. Dit kan door drie identiteitscirkels te gebruiken waarvan er één het verleden representeert, nog een cirkel staat voor het heden en de derde cirkel vertegenwoordigt de toekomst. Afhankelijk van welke cirkel het eerste wordt gemaakt (verleden, heden of toekomst) kan de A.I. beweging variëren (bv. van toekomst naar heden en verleden).

De tool scoort gemiddeld een vijf op vijf voor compatibiliteit met A.I. Een vijf wordt door de schaal als volgt vertaald: de tool is zeer compatibel met A.I., ik moest mijn gesprekshouding niet aanpassen.

3.4.2.2 Specifieke vragen

3.4.2.2.1 Vergemakelijkte de tool het gesprek?

Meestal verlopen gesprekken vrij vlot en indien dit niet zo is, ligt dit meestal aan externe factoren (partner die bij het gesprek wil zitten, kinderen, anderstalig,...). Het is moeilijk om te zeggen in hoeverre de identiteitscirkel een gesprek vergemakelijkt. De visuele dimensie die de cirkel aan het gesprek toevoegt, is wel een goede houvast voor TB's. Voor IB's is het ook gemakkelijk om een overzicht te hebben van verleden, heden en toekomst. De cirkel heeft zeker een positieve invloed op het gesprek. Verder is de cirkel telkens getest tijdens gesprekken waarbij de randvoorwaarden perfect waren (hoogopgeleide IB, toekomstperspectief,...). Om een gegrond antwoord op deze vraag te formuleren zal de cirkel verder moeten worden getest.

3.4.2.2.2 Stimuleerde de tool om over nieuwe thema's te praten?

De identiteitscirkel kan ervoor zorgen dat de TB nieuwe thema's bespreekt met de IB. Dit is echter afhankelijk van hoe de TB omgaat met de cirkel. Indien de TB de cirkel louter als visuele ondersteuning gebruikt, kan het zijn dat er geen nieuwe thema's aan bod komen. Een TB kan echter dieper ingaan op bepaalde delen van de cirkel, waardoor nieuwe zaken worden besproken. De visuele dimensie van de cirkel geeft de TB ook een idee van het belang dat een IB aan iets hecht. IB's die zich niet goed kunnen uitdrukken in het Nederlands hebben misschien moeite met te vertellen hoe belangrijk iets voor hen is. Via de cirkel kunnen ze dit duidelijk maken, waardoor de TB het belang en de diepgang van een bepaald thema goed kan inschatten. In sommige gevallen is het gemakkelijker om bepaalde dingen aan de hand van de cirkel te bevragen, dan in een normaal gesprek. Het is niet altijd evident om bijvoorbeeld dingen over de familie te vragen. Wanneer familie en vrienden als onderdeel in de cirkel staan is het wel gemakkelijker voor TB's om hierover te praten.

3.4.2.2.3 Flexibiliteit van de tool

De identiteitscirkel wordt als een zeer flexibele tool ervaren. Afhankelijk van de invalshoek die een TB kiest, kan de tool op meerdere manieren worden gebruikt. Eén van de mogelijke benaderingen is de Mind-Spring benadering, waarbij de tool verdeeld wordt in de rollen die een IB vroeger en nu opneemt. Hieruit ontstaat dan een dialoog over of de IB nood heeft om bepaalde rollen weer op te nemen, of er nieuwe rollen zijn bijgekomen,... Een andere interpretatie is om de IB de cirkel te laten indelen op basis van zijn dagbesteding. Zo wordt duidelijk hoe het leven van de IB er uit ziet en kan worden besproken hoe de IB zijn dagbesteding in de toekomst wil invullen. Om alle mogelijke toepassingen van de identiteitscirkel te ontdekken, kunnen de TB's verder experimenteren met de tool. Een TB kan de identiteitscirkels van een IB bewaren om er later op terug te komen. Zo wordt het mogelijk om visueel een evolutie aan de IB te laten zien.

3.4.2.3 Conclusie

3.4.2.3.1 Denkproces

De identiteitscirkel brengt een denkproces op gang bij IB's. Het is mogelijk om de IB te laten reflecteren over verleden, heden en de toekomst. Doordat deze drie tijdsindelingen visueel worden geschetst, is het gemakkelijk om een vergelijking te maken. TB's kunnen de cirkel als opzet gebruiken, om de IB te laten reflecteren en zelfanalyses te laten maken. Voor IB's is het makkelijker om hun denkproces aan de hand van de cirkel te structureren. Via dialoog kunnen TB en IB de verschillende domeinen van een cirkel samen uitklaren.

3.4.2.3.2 Gevoelens bij het gebruiken van de tool

Het gebruiken van de cirkel werd door de TB's als zeer aangenaam ervaren. De cirkel geeft de TB's een houvast tijdens het gesprek. Door de flexibiliteit van de cirkel voelen TB's zich comfortabel bij het gebruiken van de tool. Indien een bepaalde gebruikswijze niet aanslaat bij de IB, kunnen TB's overschakelen naar een andere invalshoek. De tool zorgt ervoor dat het bevragende aspect van A.I. op een natuurlijke manier in het gesprek wordt verwerkt. TB's hebben aangegeven dat ze zich nog vertrouwd zullen voelen met de cirkel door de tool meer te gebruiken; zo krijgen ze meer ervaring en handigheid met de tool. Op het einde van het gesprek had één van de TB's een positief gevoel en zin gekregen om de tool verder uit te proberen.

3.4.2.3.3 Veranderingen

Momenteel zouden de TB's geen veranderingen willen aanbrengen in de tool. Ze hebben niets opgemerkt dat verbeterd kan worden aan de tool; dit aangezien de tool zo laagdrempelig en flexibel is. Ze hebben wel de kritische bedenking gemaakt dat ze zeer weinig ervaring hebben met de tool. Misschien dat ze door de tool meer te gebruiken verbeteringen kunnen aanbrengen in de tool.

3.4.2.3.4 Gebruik van de tool

De TB's hebben aangegeven dat ze de tool zeker willen gaan blijven gebruiken. Ten eerste is de tool een nieuwe manier om een gesprek te voeren voor de TB's. Ten tweede is de identiteitscirkel in veel situaties toepasbaar. Zowel mensen die al een duidelijk toekomstperspectief hebben, als mensen die nog niet weten waar ze naartoe willen, hebben baat bij de identiteitscirkel. Ten slotte laat de cirkel ruimte voor verschillende thema's. De IB kiest zelf welke thema's hij in de cirkel noteert en welke thema's hij wil uitdiepen. Anders dan bij een normaal gesprek, is dat de IB nu veel meer vrijheid krijgt om zelf te bepalen wat er aan bod komt. Voor sommige TB's lijkt het een drempel om de tool te gebruiken in aanwezigheid van een tolk. Indien blijkt dat dit toch kan, zullen de TB's hier verder mee experimenteren.

3.4.2.4 Conclusie identiteitscirkel

De identiteitscirkel is een zeer laagdrempelige tool. TB's kunnen de gebruikswijze van de tool op het profiel van de IB afstemmen. Bij IB's die enkel over verleden, heden of toekomst willen praten, kunnen TB's één cirkel laten invullen. Het is echter mogelijk om de klassieke A.I. beweging te maken en vanuit het verleden naar het heden en de toekomst te kijken.

De tool is gebruiksvriendelijk; zeker indien er een gemeenschappelijke contacttaal is. Er is weinig voorbereidend werk vereist. De TB dient enkel te zorgen dat er voldoende cirkels beschikbaar zijn.

Volgens de TB's sluit de tool zeer goed aan bij A.I. De tool scoort een 5 op 5 voor compatibiliteit met A.I.; hetgeen een uitzonderlijk hoge score is. Door de juiste invalshoek te kiezen, kan een TB via de cirkel een klassieke A.I. beweging maken (verleden, heden en toekomst). Verder wordt het door de cirkel mogelijk om een evolutie van de IB visueel te laten zien (hoe zag je de toekomst zes maanden geleden, hoe zie je de toekomst nu, welke stappen heb je gezet,...?).

Om gegrond te kunnen zeggen dat de cirkel het gesprek vergemakkelijkt, moet de cirkel meer worden getest. Meestal verlopen perspectiefgesprekken al vrij vlot en indien dit niet zo is, ligt dit aan externe factoren (partner die er perse bij wil zijn, kinderen,...). Wel biedt de cirkel een visuele houvast voor de TB en IB.

De TB's voelden zich comfortabel bij het gebruiken van de identiteitscirkel. Dit komt enerzijds door de flexibiliteit van de tool. Het is gemakkelijk om de gebruikswijze van de cirkel aan eender welke situatie aan te passen. Anderzijds sluit de tool perfect aan bij A.I.; hetgeen een vertrouwd gevoel geeft bij de TB's. Door meer te experimenteren met de tool krijgen TB's meer ervaring, waardoor ze zich nog zekerder zullen voelen bij het gebruiken van de tool.

Momenteel zouden de TB's niets veranderen aan de tool. Indien ze de tool blijven gebruiken, komen ze misschien verbeterpunten tegen. De tool is uitgetest tijdens gesprekken waarbij de randvoorwaarden over het algemeen ideaal waren.

De TB's hebben aangegeven dat ze zeker gemotiveerd zijn om de tool verder uit te proberen. Het positieve gevoel dat de tool hen geeft, motiveert hen om hun vaardigheden met de tool te ontwikkelen.

3.5 Evaluatie en bijsturen van de tools

De schrijfronde is een zeer exploratieve tool, terwijl de identiteitscirkel eerder naar het reflectieve neigt. Uit het onderzoek blijkt dat slechts één van de twee tools verbeterd kan worden, namelijk de schrijfronde. Het is niet nodig om de identiteitscirkel bij te sturen, maar er zijn een aantal nieuwe toepassingen bijgekomen die de TB's zelf hebben ontdekt.

Het probleem met de schrijfronde is dat niet alle stappen aangewezen zijn in elk gesprek. Afhankelijk van in hoeverre de inburgeraar de tool of het doel van het gesprek begrijpt, zijn een aantal stappen van de schrijfronde overbodig of verwarrend. Door de instructies van de schrijfronde aan te passen, verkrijgt deze dezelfde flexibiliteit als de identiteitscirkel. Dit zal het aanzienlijk gemakkelijker maken voor TB's om de schrijfronde te gebruiken.

3.5.1.1 Tool 1: schrijfronde

De TB haalt in samenspraak met de IB een thema aan dat wordt uitgediept. Dit thema wordt in het voorziene vierkant van het blad geschreven; het thema is dus het kernwoord.

Indien de IB nog niet heeft nagedacht over dit thema, kan de TB voorstellen dat hij allerlei associaties met het thema noteert. Op deze manier krijgt de IB een overzicht over hoe het thema zich kan manifesteren in de Belgische samenleving. Achteraf kan de IB vragen stellen over wat de TB heeft opgeschreven. Zo kiest de IB zelf welke aspecten van het thema hij wil uitdiepen. Dit is een uitstekende gelegenheid voor de TB om uit te leggen wat hij kan betekenen

voor een IB bij een bepaald thema. Aanvullend kan de IB eventueel nieuwe dingen aanbrengen die hij wil bespreken.

IB's die een heel duidelijk beeld hebben omtrent het thema, kunnen zelf de schrijfronde invullen. De TB kan dan de geschreven woorden samen met de IB overlopen. Zo ontstaat er een interactieve en explorerende dialoog.

De TB en IB kunnen elk op een apart blad associaties omtrent een bepaald thema opschrijven. Op deze manier is het mogelijk om de visie van de IB te vergelijken met de visie van de TB. Dit is echter niet in elk gesprek aangewezen en de IB moet de opzet hiervan begrijpen.

Bij de schrijfronde is het belangrijk om rekening te houden met een mogelijke taalbarrière. Indien noodzakelijk kan er eventueel gewerkt worden met een tolk. Blijkt de taalbarrière te groot te zijn, dan is het beter om de schrijfronde niet te gebruiken.

3.5.1.2 Tool 2: De identiteitscirkel

Een IB krijgt een papier waarop een blanco cirkel staat. De IB kan deze cirkel al dan niet met hulp van de TB verdelen in een aantal deelgebieden. Elk deelgebied kan staan voor een levensdomein, identiteitsdeel,... van een IB. Zo kan een IB de cirkel bijvoorbeeld verdelen dat 50 procent van de cirkel uit werk bestaat, 40 procent uit de ouderrol van de IB en 10 procent uit het inburgeringstraject (lessen Nederlands, cursus MO,...).

De identiteitscirkel kan ingevuld worden zowel door de IB als de TB. De TB kan zelfs een tweede identiteitscirkel tekenen met verschillende levensdomeinen. Daarna kunnen de TB en de IB hun cirkels vergelijken. Op deze manier kan de TB een IB uitdagen om na te denken over nieuwe domeinen, mogelijkheden,... De TB kan bijvoorbeeld het domein werk bijtekenen in een cirkel. Vervolgens kan de TB de IB vragen wat voor rol werken in zijn leven speelde voordat hij naar België kwam. Vervolgens kan de TB dan vragen wat het verschil in België is, hoe de IB zich hier bij voelt,...

Een andere methode om de identiteitscirkel toe te passen, is door drie cirkels te tekenen. De drie cirkels vertegenwoordigen het verleden, het heden en de toekomst. Zo krijgen de TB en de IB een mooi overzicht over het leven van de IB.

Na afloop van het gesprek kan de TB de identiteitscirkel(s) bewaren. Op een later moment in het inburgeringstraject kan de IB de cirkel nog eens invullen. Door de cirkels met elkaar te vergelijken, wordt de evolutie van de IB zichtbaar (hoe dacht je toen over de toekomst, hoe denk je er nu over,...?). Zo wordt de IB gemotiveerd; hij kan zijn behaalde successen concreet zien.

3.6 Algemene conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat de identiteitscirkel zeker een geschikte tool is om TB's te ondersteunen, bij het formuleren van een toekomstperspectief met de IB. De tool is heel laagdrempelig, gebruiksgemakkelijk en sluit perfect aan bij A.I. Verder is de tool ook heel flexibel en afhankelijk van de situatie, kunnen meerdere invalshoeken worden toegepast. Doordat de identiteitscirkel eerder reflecterend werkt, wordt er een denkproces opgestart bij de IB. Het Onthaalbureau had aangegeven dat de tools een intern proces bij de IB moeten opstarten; dit is gelukt bij de identiteitscirkel. De schrijfronde heb ik zelf twee keer uitgeprobeerd, waarna ik een aantal veranderingen heb doorgevoerd. Momenteel is het niet duidelijk of de schrijfronde een geschikte tool is om TB's te ondersteunen bij het formuleren van een toekomstperspectief. Om hierop te kunnen antwoorden, moet de aangepaste versie van de schrijfronde opnieuw worden uitgetest en geëvalueerd.

3.7 Haalbare aanbevelingen

Er is een groot draagvlak bij de TB's om de tools te blijven uittesten en gebruiken. Momenteel is de schrijfronde aangepast, maar nog niet uitgetest door een professionele TB. Indien mogelijk kunnen de TB's aan de slag gaan met de schrijfronde. De schrijfronde focust zich op het exploreren en uitdiepen van een specifiek thema; dit kan zeer nuttig zijn voor een TB. Door meer ervaring en handigheid met de tools op te bouwen, zullen TB's steeds nieuwe mogelijke toepassingen van de tools ontdekken.

Na het onderzoek zijn er een aantal veranderingen aangebracht in de instructies van de tools (een versoepeling van de schrijfronde en een uitbreiding van de identiteitscirkel). De teamcoördinator trajectbegeleiding, de regiocoördinator en al de TB's van het team TB in Hasselt ontvangen een exemplaar van de aangepaste tools. Hierbij zijn ook de sjablonen van de twee tools voorzien.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij de TB's van team Midden-Limburg (Hasselt en Genk). Eventueel kan het Onthaalbureau de tools aanreiken aan alle TB's van Inburgering Limburg. Het is dan echter noodzakelijk om een vorming te voorzien zodat alle TB's weten hoe ze met de tools kunnen omgaan. Ik zou eventueel een vorming kunnen geven over de tools, aangezien ik de tools zelf heb ontworpen.

Tot slot kan het Onthaalbureau eventueel een opvolging van de kwaliteit van de tools voorzien. De regiocoördinator zou tijdens een functioneringsgesprek de ervaringen van TB's met de tools kunnen overlopen. Het wordt dan mogelijk om de tools (indien nodig) verder bij te sturen of om een tool weg te laten (indien blijkt dat de tool niet geschikt is). Vooral voor de schrijfronde kan het nuttig zijn om een verdere evaluatie van de tool te voorzien. Deze is nog niet uitgetest door een professionele TB. Het Onthaalbureau kan overlopen of de aanpassingen van de schrijfronde het gewenste effect heeft (drempelverlaging, flexibilisering, verhoging van het gebruiksgemak,...).

4 Deel 4: kritische kijk

4.1 Inleiding

Deel 4 is een kritische kijk en behandelt mijn visie omtrent de volgende onderwerpen: onderzoeksoptzet, onderzoekstermijn, de keerzijde van de medaille, het hulpverleningslandschap, inburgering en integratie, actuele tendensen en een conclusie. Ter afsluiting van deel 4 volgt er een algemene besluit.

De basis voor mijn kritische blik zijn de kennis die ik heb opgedaan doorheen de opleiding Social Work, mijn stage-ervaringen, dialogen met collegae, actualiteit,... Ten slotte is het belangrijk om te vermelden dat het telkens over mijn persoonlijke mening gaat. Deel 4 behandelt mijn kritische reflecties; het is niet de bedoeling om mijn bevindingen tot algemene waarheden te verheffen.

4.2 Onderzoeksoptzet

De uitvoering van het onderzoek is niet geheel volgens de originele planning verlopen. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat ik vier casestudies bij de TB's zou voeren. Elke TB zou een tool uitproberen en elk tool zou tweemaal getest worden. Verder zou ik bij elke casus aanwezig zijn, om vanuit een derde oogpunt het effect van de tools op het gesprek te observeren. Het is niet gelukt om deze planning aan te houden.

Ten eerste viel één van de trajectbegeleiders weg, wegens medische redenen. De originele verdeling van de tools werd daardoor onmogelijk. Ten tweede was het moeilijk om de agenda's van de overige TB's af te stemmen op mijn eigen agenda. Hierdoor heb ik besloten om zelf een tweetal casussen te doen. Een onderzoeker mag nooit zelf deelnemen aan een onderzoek. In hoeverre beïnvloeden deze factoren de geldigheid van het onderzoek? Doordat ik zelf heb deelgenomen aan het onderzoek, is het onderzoek misschien te subjectief geworden?

Het feit dat ik zelf heb deelgenomen aan het onderzoek, kan echter ook als verruimend worden gezien. Ik heb nu zelf ervaren hoe het is om de schrijfronde te gebruiken. Deze ervaring heeft mij doen inzien, dat een aantal aanpassingen noodzakelijk zijn bij de schrijfronde. Voorheen waren de instructies van de schrijfronde niet erg flexibel, waardoor de schrijfronde slechts in specifieke gevallen kon worden gebruikt (IB met hogere opleiding, toekomstperspectief,...). Ik denk dat de schrijfronde nu veel gebruiksvriendelijker is geworden, waardoor de TB's er zelf mee aan de slag kunnen gaan.

4.3 Onderzoekstermijn

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van 1 tot en met 22 december. Sommige TB's hebben een tool slechts één keer uitgetest, andere TB's hebben een tool meerdere keren uitgetest. Niet elke TB heeft dus evenveel ervaring met de tools; dit kan hun beoordeling van de tools beïnvloeden. Iemand die de tool één keer heeft gebruikt kan bijvoorbeeld een zeer positieve ervaring met de tool hebben. Een TB die de tool in twee verschillende situaties heeft gebruikt, heeft misschien een veel genuanceerder beeld van de tool.

Na elke casus heb ik een diepte-interview gehouden met de TB die de tool heeft getest. De termijn waarbinnen ik mijn onderzoek heb gevoerd was zeer kort. Hierdoor ontstond er tijdsdruk; ik moest voldoende gegevens verzamelen voor mijn onderzoek. De tijdsdruk en de drukke agenda's van de TB's en van mijzelf, waren geen goede omstandigheden om mijn onderzoek te voeren. Hierdoor heb ik sommige diepte-interviews niet onmiddellijk afgenomen nadat de TB de tool getest had. Dit kan voor een vertekend beeld zorgen; misschien ervoer de TB een tool als niet zo handig, maar heeft hij zijn beeld na een paar dagen genuanceerd en bijgesteld. Verder heb ik de data van mijn onderzoek verkregen van TB's die zeer weinig ervaring hebben met de tools.

Het zou beter zijn indien er bij dezelfde TB's een aantal follow-up onderzoeken zouden volgen. Op die manier kunnen de TB's eigen worden met de tools en de tools testen in verschillende

situaties. De TB's hebben zelf aangegeven dat ze eigenlijk niet genoeg ervaring met de tools hebben, om gegrond te oordelen of de tools geschikt zijn voor een TB. Ik heb echter noch de tijd noch de middelen om een longitudinaal onderzoek te voeren. Bijkomend beschik ik niet over de expertise en de tools om exact wetenschappelijk onderzoek te voeren.

4.4 Uitvoering van het onderzoek

Tijdens de uitvoering van het onderzoek was er sprake van miscommunicatie, waardoor de deelnemende TB's allemaal de identiteitscirkel hebben getest. Ik was genoodzaakt om zelf de schrijfronde twee keren uit te proberen (elke tool moet twee keer getest worden). Tot slot ben ik bij slechts één gesprek aanwezig geweest.

De vraag kan dus gesteld worden, hoe het zit met de validiteit van de data en de conclusie. Is het onderzoek voldoende objectief gevoerd of zijn er teveel storende variabelen geweest om over een geldige conclusie te spreken?

Voor de identiteitscirkel ben ik tot de conclusie gekomen, dat deze tool geschikt is om TB's te ondersteunen. De TB's hebben aangegeven dat ze de identiteitscirkel een zeer aangename tool vinden. Er is een draagvlak bij de TB's om deze tool te blijven gebruiken. Bij de schrijfronde heb ik een conclusie in het midden gelaten. De tool is niet uitgetest door een professionele TB, dus ik kan moeilijk inschatten of de tool geschikt is om een TB te ondersteunen bij het formuleren van een toekomstperspectief. Op basis van mijn eigen ondervindingen, heb ik de schrijfronde aangepast. In de haalbare aanbevelingen heb ik aangeraden om ook aan de slag te gaan met de schrijfronde. Op deze manier kunnen professionele TB's beoordelen over de geschiktheid van de tool. Een aantal TB's hebben mij laten weten dat ze het zeker zien zitten om de tool uit te proberen.

4.5 De keerzijde van de medaille

Mijn onderzoek is uitsluitend op de TB's gericht; het is een onderzoek dat peilt naar de ondersteunende waarde van de twee tools voor TB's. Ik heb mij gericht op hoe de TB's de tools beleven (zijn ze gebruiksgemakkelijk, compatibel met A.I.,...). Hoe de TB het gebruik van de tools ervaart wordt dus uitgebreid onder de loep genomen. Er wordt echter geen aandacht besteed aan hoe de IB deze tools beleeft. Een TB kan een tool als zeer gebruiksgemakkelijk ervaren, maar ervaart de IB dat tool daarom ook als gebruiksgemakkelijk? Het beste en meest complete beeld over de tools wordt verkregen door ook de beleving van de tools bij de IB te onderzoeken. TB's ondersteunen IB's wel bij het formuleren van een toekomstperspectief, maar het toekomstperspectief zelf wordt door de IB geformuleerd. Het is dus belangrijk dat ook de IB's de tools als een positief gegeven ervaren.

4.6 Het hulpverleningslandschap

Ik merk op dat het hulpverleningslandschap neigt steeds meer naar unificatie en uniformiteit te streven. Zoveel mogelijk organisaties onder een gemeenschappelijke noemer plaatsen en een uniform centraal beleid voeren lijkt de huidige modetrend van het hulpverleningslandschap te zijn. Voorbeelden hiervan zijn het decreet betreffende integratie en inburgering (2013), het decreet Algemeen Welzijnswerk (2009) en Integrale Jeugdhulpdecreet (2014). Door het hulpverleningslandschap te unificeren en uniformiseren lijkt er een vereenvoudiging van de hulpverlening op gang te komen. Sectoren en organisaties worden beter op elkaar afgestemd met als doel om meer in te zetten op flexibele en naadloze hulpverlening. Soepel inspelen op de hulpvraag/hulpvragen van de cliënt is de boodschap. Ik stel mij echter de vraag of deze versoepeling een louter administratief verschijnsel gaat zijn. Van mijn tweedejaarsstage (CM, dienst refertewerkers VAPH) herinner ik mij dat, na het ingaan van het Integrale Jeugdhulpdecreet, de refertewerkers VAPH minderjarigen ook moeten bevragen over hun opvoedingssituatie. Hoe zinvol is dit echter bijvoorbeeld bij een kind van zeven jaar (of jonger)?

4.7 Inburgering en Integratie

De huidige economische context maakt het niet evident voor een samenleving om te investeren. Betekent het investeren in organisaties zoals Inburgering Limburg een verrijking voor de samenleving?

Vanuit mijn eigen ervaring kan ik alleen maar beamen dat dit daadwerkelijk het geval is. Ten eerste is de TB een zeer laagdrempelig aanspreekpunt voor IB's. De vertrouwensrelatie tussen TB en IB biedt een veiligheid voor IB's (die ze zonder TB niet hebben). Ze weten dat er een aanspreekpunt is, waar ze met al hun vragen terecht kunnen. Indien nodig werken TB's met een tolk, waardoor IB's zich welkom voelen en minder geremd zijn om vragen te stellen aan de TB. Ten tweede is het inburgeringscontract een motivator voor IB's om Nederlands te leren. Met een inburgeringscontract kunnen IB's immers gratis NT2 volgen t.e.m. niveau 2.4. Door het Nederlands te leren, ontstaat er een binding met de Belgische samenleving. Mensen begrijpen welke programma's erop TV komen, ze kunnen een sollicitatiegesprek voeren,... Het belang hiervan is niet te onderschatten! Als de overheid actief burgerschap van IB's eist, moet de overheid ervoor zorgen dat de IB's het gevoel hebben dat ze actieve, participerende burgers zijn. Ten derde geven heel veel IB's aan, dat ze een sociaal netwerk opbouwen doorheen de cursus MO. Ze komen in contact met andere IB's die van hetzelfde land afkomstig zijn of die dezelfde taal spreken. Meestal verzwakt de migratie naar België het sociale netwerk van IB's. De contacten die IB's opbouwen tijdens de lessen MO zijn een buffer tegen sociale isolatie. Ten slotte stelt het inburgeringstraject de IB in staat om een toekomstperspectief te formuleren en om hiernaartoe te werken.

De bedoeling van het inburgeringstraject is om IB's naar een volwaardig en autonoom burgerschap te begeleiden. Voor Inburgering Limburg betekent dit volwaardige en autonome burgerschap niet dat de IB nooit meer beroep doet op hulp en ondersteuning. Eerder wordt bedoeld dat de IB weet welke organisaties, personen, websites,... hij moet raadplegen om een bepaalde doelstelling te realiseren. In welke mate dit in de praktijk wordt bereikt is moeilijk te bepalen. Inburgering Limburg beschikt bijvoorbeeld niet over cijfergegevens over het aantal inburgeraars die na hun inburgeringstraject zijn tewerkgesteld. Doorheen de stage heb ik echter talloze keren vernomen dat inburgeraars zeer tevreden zijn over de MO cursus. Het feit dat IB's de cursus in hun moedertaal of in een contacttaal kunnen volgen, doet enorm veel. Ze kunnen tijdens de cursus allerlei vragen aan de docent stellen en door de gemeenschappelijke taal, is de kans veel groter dat IB's de uitleg van de docent begrijpen dan wanneer een TB de uitleg geeft met behulp van een tolk. IB's zeggen ook vaak dat ze zich goed voelen in België.

4.8 Actuele tendensen

Het debat omtrent inburgering en integratie is momenteel weer zeer actueel. De verklaring hiervoor is te vinden in factoren van zeer uiteenlopende aard. Het economische klimaat is ongunstig, de Belgische samenleving wordt steeds meer beheerst door besparingen, het conflict in Syrië zorgt voor een toestroom van vluchtelingen, Europa moet rekening gaan houden met radicalisering,...

Voor mij zijn dit allemaal signalen dat er des te meer moet worden ingezet op duurzame integratie, inburgering en internationale samenwerking. Aan de ene kant is het belangrijk om rekening te houden met de demografische capaciteit van een land (hoeveel bevolkingsdruk kan een land aan, de invloed van migratie op de economie,...). Aan de andere kant is het belangrijk om migratie niet als de grote boosdoener van economische, politieke,... problemen te bestempelen. De migratie van bijvoorbeeld vluchtelingen is een signaal dat er een groter probleem is. De migratiedruk tegenhouden door de landsgrenzen af te zetten is geen constructieve oplossing. Op die manier wordt er niets gedaan aan de oorzaak van de migratiedruk, waardoor de druk alleen maar oploopt. Bovendien kan ik me moeilijk voorstellen dat het sluiten van de landsgrenzen, de manier is om met spanningen die België als multiculturele samenleving kent, om te gaan. Tot slot dat niet alleen de rol van inburgeraar, maar ook de rol van de Belgische bevolking belangrijk is. Een sterke lokale buurtwerking zou bijvoorbeeld verlichtend kunnen bijdragen tot duurzame integratie.

4.9 conclusie

Mijn onderzoek en de tools die ik heb ontwikkeld, hebben zeker een waarde voor het Onthaalbureau. De oorspronkelijke opzet van het onderzoek is een aantal keren gewijzigd. Normaal gezien zouden er bijvoorbeeld vier TB's deelnemen aan het onderzoek. Eén van de TB's is weggevallen wegens medische redenen, waardoor ik zelf moest deelnemen aan het onderzoek. Het is ook belangrijk om in acht te houden, dat dit onderzoek enkel naar de beleving van de TB's peilt. Ik kan geen uitspraken doen over hoe de IB's de tools ervaren. TB's kunnen bijvoorbeeld de schrijfronde als iets heel positiefs ervaren, terwijl de IB's dit tool als erg hoogdrempelig kunnen ervaren.

Uit de diepte-interviews blijkt dat de TB's het gebruiken van de tools zeer positief aanvoelde. De TB's geven zelf aan dat ze niet genoeg ervaring met de tools hebben, om grondig te kunnen oordelen of de tools geschikt zijn voor de TB's. Er is echter een groot draagvlak bij de TB's om de tools verder te gebruiken. Ze zien potentieel in mijn tools en dat is voor mij een belangrijke indicator over de kwaliteit van de tools. Door de tools te blijven gebruiken, zullen de TB's steeds meer ervaring opbouwen met de tools. De toekomst zal uitwijzen wat de effecten, de beperkingen, de mogelijke toepassingen,... van de tools zijn.

Ik merk op dat het hulpverleningslandschap steeds meer naar unificatie en uniformiteit groeit. Organisaties worden ondergebracht onder overkoepelende structuren, deelwerkingen worden op elkaar afgestemd,... Dit alles staat in het teken van het kunnen inspelen op de noden en hulpvraag/hulpvragen van de cliënt. Of deze beleidswijzingen ook in de praktijk voor een soepele en naadloze hulpverlening gaat zorgen, valt natuurlijk nog af te wachten. Het is belangrijk dat hervormingen binnen het hulpverleningslandschap werkelijk renderen en niet louter administratieve aangelegenheden zijn. Uiteindelijk gaat het erom dat kwaliteit van de hulpverlening van de cliënt erop vooruitgaat.

Is het investeren in organisaties zoals Inburgering Limburg ook een verrijking voor de samenleving? Ik hoor IB's vaak zeggen dat ze heel positieve ervaringen overhouden aan hun inburgeringstraject. Samen met de TB formuleren IB's een toekomstperspectief waar ze naartoe werken doorheen hun inburgeringstraject. De bedoeling van het inburgeringstraject is om IB's naar volwaardig en autonoom burgerschap te begeleiden. Het is moeilijk om te bepalen in welke mate dit daadwerkelijk gebeurt; Inburgering Limburg beschikt bijvoorbeeld niet over cijfergegevens van het aantal inburgeraars die na hun inburgeringstraject zijn tewerkgesteld. Ik hoor IB's wel vaak zeer positieve feedback geven over de MO cursus. Heel positief aan deze cursus is dat de cursus in de moedertaal of in een contacttaal van de IB wordt gegeven. Op deze manier kunnen IB's maximaal optimaal deelnemen aan de cursus, zonder te worden gehinderd door taalproblemen. IB's geven ook vaak aan dat ze zich goed voelen in België.

Het omgaan met inburgering en integratie is een zeer actueel gegeven (zwakker economisch klimaat, conflict in Syrië,...). Voor mij is het belangrijk dat er duurzaam wordt omgegaan met inburgering en integratie. Niet alleen de IB, maar ook de maatschappij zal een inspanning moeten leveren om een leefbare en menswaardige maatschappij te waarborgen. Met de huidige uitdagingen zal de internationale gemeenschap nu meer dan ooit moeten samenwerken om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen.

Algemeen besluit

Dit eindwerk is begonnen bij de suggestie van Inburgering Limburg om iets met de GROW-methodiek te doen. GROW staat voor goal, realiteit, opties en wil/motivatie. Het eindwerk focust zich op de eerste stap van de GROW-methodiek; het exploreren en formuleren van doelstellingen. Bij een TB vertaalt dit zich als 'het formuleren van een toekomstperspectief met de IB'. De onderzoeksvraag luidt 'Zijn de schrijfronde en de identiteitscirkel geschikte tools voor een trajectbegeleider om een inburgeraar te ondersteunen bij het formuleren van een toekomstperspectief?'

TB's gebruiken GROW voornamelijk om perspectiefgesprekken te structureren. Een methodiek die systematisch wordt gehanteerd is A.I. Door middel van A.I., voeren TB's waarderende en bevragende gesprekken.

Inburgering Limburg heeft drie kwaliteiten aangegeven, die ze(?) belangrijk vinden in de tools: laagdrempeligheid, gebruiksgemak en compatibiliteit met A.I. De schrijfronde en de identiteitscirkel zijn op basis van deze drie kwaliteiten geselecteerd als tools. Bijkomend hebben de TB's van Hasselt aangegeven, dat ze het belangrijk vinden dat de tools een denkproces opstarten bij de IB. Ze moeten de IB aanzetten tot zelfreflectie (waarom voel ik mij blij of verdrietig, hoe zie ik de toekomst voor mij, hoe ziet mijn verleden eruit, wat maakt dat ik deze doelen stel,...). Bij zowel de schrijfronde als bij de identiteitscirkel zijn ook een aantal verwachte effecten geformuleerd.

Het onderzoek is gevoerd op basis van een aantal casestudies. Drie TB's van team trajectbegeleiding Midden-Limburg Hasselt hebben deelgenomen aan het onderzoek. De bedoeling was dat vier TB's zouden meedoen; waardoor elk tool twee keer getest kon worden (telkens door een andere TB). Door factoren die zich in de randvoorwaarden van het onderzoek afspeelden (aantal deelnemende TB's, miscommunicatie, afstemmen van agenda's op elkaar,...), is de opzet van het onderzoek een aantal keren gewijzigd. Na elke casus werd een diepte-interview gehouden met de TB; het diepte-interview is gebaseerd op de drie selectiecriteria van de tools en op de geformuleerde verwachtingen bij de tools. Verder werd naar de beleving van de TB's, eventuele veranderingen die de TB's willen aanbrengen in de tools en verder gebruik van de tools gepeild.

Uit het onderzoek blijkt dat de identiteitscirkel een zeer geschikt tools is voor de TB's, om hen te helpen bij het formuleren van een toekomstperspectief met de TB's. De tool scoort zeer goed op laagdrempeligheid, gebruiksgemak en compatibiliteit met A.I. (zie deel 3, 3.4.2 De identiteitscirkel). Verder wordt de identiteitscirkel als een zeer flexibel tool ervaren. De toepassing van de identiteitscirkel kan worden aangepast naargelang het profiel, de noden,... van de IB. Dit maakt het zeer gemakkelijk om een gesprek op maat van de IB te houden. Dankzij de visuele dimensie van de cirkel, wordt het formuleren van perspectief gemakkelijker. Zowel de TB als de IB kunnen duidelijk zien welke thema's aan bod zijn gekomen. Dit geeft de TB een globaal overzicht op de thema's die belangrijk zijn voor een IB. De identiteitscirkel neigt eerder naar het reflectieve dan naar het explorerende. De tool geeft wel een overzicht over bijvoorbeeld de dagindeling, het verleden,... van een IB, maar vooral het invullen van de cirkel zet de IB aan tot zelfreflectie. Een manier om de cirkel toe te passen is bijvoorbeeld om de IB de cirkel in te laten vullen, met rollen die hij vroeger op zich nam. De hoeveelheid plaats die een rol opneemt in de cirkel, moet corresponderen met de waarde die de IB aan deze rol hecht. Op deze manier moet de IB nadenken over welke rollen hij vroeger op zich nam, wat deze voor hem betekende,... Voor de TB is het dan gemakkelijker om reflectieve vragen te stellen over deze rollen (wat maakt dat deze rol zo belangrijk voor jou is, hoe is het nu gesteld met deze rol,...?).

De schrijfronde scoort minder goed op laagdrempeligheid, gebruiksgemak en compatibiliteit met A.I. (zie deel 3, 3.4.1 De schrijfronde). Het voornaamste probleem met de schrijfronde is de starheid van de instructies. Het is niet altijd nodig om alle stappen van de schrijfronde te doorlopen en soms zijn creëren sommige van deze stappen drempels. De schrijfronde is

gemakkelijk om te gebruiken bij hoogopgeleide IB's en/of IB's die een duidelijk toekomstperspectief hebben. Dit is echter niet het profiel van de gemiddelde IB. Op het spectrum tussen reflecterend en explorerend, werkt de schrijfronde eerder explorerend. Dankzij de schrijfronde kan een specifiek thema zeer gedetailleerd worden uitgewerkt. De visie van een IB (bijvoorbeeld zijn toekomstbeeld, zijn beeld over werken, vrijetijdsbesteding,...) wordt heel duidelijk door de schrijfronde. Een onverwacht effect van de schrijfronde, is dat de schrijfronde de TB de kans geeft om aan rolverduidelijking te doen. Het is makkelijk om bij de uitwerking van één thema zeer duidelijk uit te leggen wat een TB voor de IB kan betekenen bij dit thema.

Zowel de identiteitscirkel als de schrijfronde starten een denkproces op bij de IB. De TB's hebben aangegeven dat zij dit een belangrijke kwaliteit vinden bij ondersteunende tools. Na de evaluatie zijn zowel bij de identiteitscirkel als bij de schrijfronde een aantal wijzigingen in de instructies aangebracht. Bij de identiteitscirkel betreft het voornamelijk een uitbreiding van de mogelijke toepassingen van de cirkel. Deze mogelijke toepassingen zijn slechts richtlijnen; de TB's hebben de vrijheid om verder te experimenteren met het toepassen van de cirkel. De wijzigingen bij de schrijfronde zijn voornamelijk versoepelingen in de instructies. Niet elke stap van de schrijfronde hoeft doorlopen te worden, waardoor maatwerk mogelijk wordt. Afhankelijk van het profiel van de IB (talenkennis, opleiding,...) kunnen een aantal stappen worden toegepast. Het doel is om de schrijfronde hetzelfde flexibele karakter als de schrijfronde te geven.

Een belangrijke indicator over de kwaliteit van de tools, is dat de TB's zeer tevreden zijn met de tools. Ze hebben het gebruiken van de identiteitscirkel als zeer positief ervaren. Er is een groot draagvlak bij de TB's om verder te werken met de identiteitscirkel. Bijkomend hebben de TB's aangegeven dat ze het zeker zien zitten, om te experimenteren met de schrijfronde. Het is momenteel niet duidelijk of de schrijfronde een geschikt ondersteunend tool is voor TB's; de toekomst zal dit uitwijzen door verder gebruik.

De belangrijkste haalbare aanbeveling is het verder gebruiken van de tools. Op die manier kunnen TB's groeien, bepalen of de schrijfronde al dan niet een gepaste tool is, nog meer toepassingen van de tools ontdekken,... Eventueel kan Inburgering Limburg het gebruik van de tools uitbreiden naar alle TB's. hiervoor is het echter noodzakelijk om de nodige vorming over de tools te voorzien. De teamcoördinator trajectbegeleiding, de regiocoördinator en al de TB's van het team TB in Hasselt ontvangen een exemplaar van de aangepaste tools en de sjablonen van de tools.

Bibliografie

Geschreven bronnen

Boeken

AUDENAERT, LAPERRE, M., I., *Competentiemanagement met kansengroepen*. Antwerpen-Apeldoorn, Garant, 2012.

CLEMENT, J., *Inspirerend coachen. De kunst van uitdagend en dynamisch communiceren*. Leuven, LannooCampus, 2010.

COLLETT, VAN TWISK, P., L., *De Verborgen Boodschap*. Z.p., A.W. Bruna LeV, 2005.

MALFLIET, SAELENS, VLAEMINCK, W., S., H., *Social Casework in de 21ste eeuw. Een praktisch handboek voor professioneel hulpverleners*. Mechelen, Wolters Kluwer, 2010.

Cursus

DE WIT, H., *Sociologie en Sociologische documentatiemethoden. Sociologische documentatiemethoden semester 2*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

RENDERS, L., Keuzevak: Kansarmoede en Diversiteit. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

SWARTELE, K., *Communiceren*. Hasselt, PXL, z.j. (niet-gepubliceerde cursus)

Formulieren

Formulier voor het maken van een onderzoeksopzet. Hasselt, PXL, 2014. (niet-gepubliceerd formulier)

Interne documenten

Appreciative Inquiry (A.I.) in de praktijk van een trajectbegeleider (hulp om je eigen A.I. aanpak te ontwikkelen) Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

DILWORTH, I., *Verslag Denktank Werving*. Hasselt, Inburgering Limburg, 2014. (vergaderverslag)

JANSSEN, J., *Regio-overleg*. Hasselt, Inburgering Limburg, 2014 (vergaderverslag)

Juridische Afbakening van de doelgroep van inburgering in Vlaanderen en Brussel. z.p., Kruispunt Migratie-Integratie VZW, 05-04-12 (brochure)

Maatschappelijke oriëntatie. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

Nederlands als tweede Taal (NT2). z.p., Het Huis van het Nederlands (HvN), z.j. (interne nota)

Perspectieven. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

Wat doet de TB. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

Werking Onthaalbureau Inburgering Limburg VZW. Hasselt, Inburgering Limburg, z.j. (interne nota)

Internetbronnen

<http://ambrassade.be>

<http://books.google.be>

<http://www.canonsociaalwerk.eu>

http://www.de-raet.be/pdf/oplossingsgericht_werken.pdf

<http://www.inburgering.be>

<http://www.kruispuntmi.be>

<https://www.triodos.be/>

www.daltondeventer.nl

Mondelinge bronnen

NAYA, M., *Mondelinge mededeling*

Workshop

MIND-SPRING. Hasselt, Mind-Spring Vlaanderen, 2014. (Workshop)

Bijlage 1: diepte-interview schrijfronde

Observatie tijdens het gesprek

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
  - Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

- Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
  - Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u de tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...?

- Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
  - Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vindt u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

- Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Specifieke vragen: de schrijfronde

- Hoe zou u de schrijfronde omschrijven?

- Ervaart u de schrijfronde als een explorerende tool, waarom wel of waarom niet?

- Biedt de schrijfronde een duidelijk zicht op de visie van een IB omtrent het besproken thema?

- Stimuleert de schrijfronde de IB tot actieve participatie in het gesprek?

Conclusie

- Denkt u dat de schrijfronde een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?
- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?
- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?
- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

Bijlage 2: diepte-interview identiteitscirkel

Observatie tijdens gesprek

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
  - Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

  - Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
  - Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u de tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...?

  - Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
  - Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vind u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

  - Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Specifieke vragen: de identiteitscirkel

- Vergemakkelijkte de identiteitscirkel het perspectiefgesprek?
- Stimuleerde de identiteitscirkel de inburgeraar om over nieuwe thema's te praten?

- Ervoer u de identiteitscirkel als een flexibele tool?

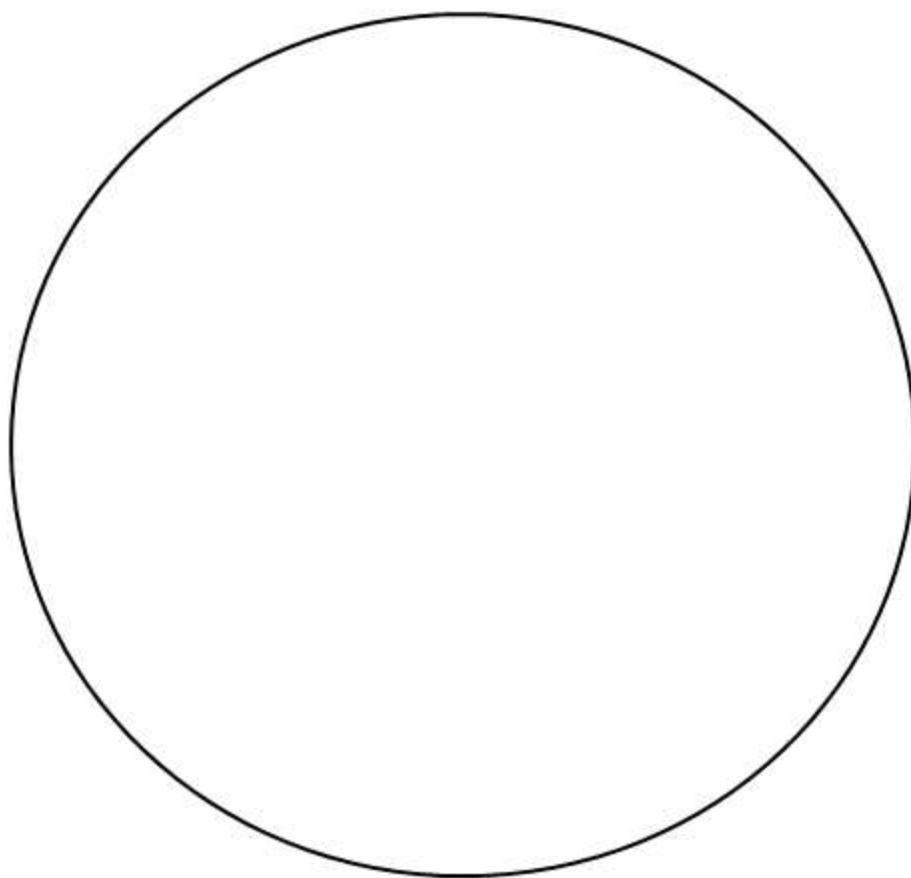
Conclusie

- Denkt u dat de identiteitscirkel een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?
- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?
- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?
- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

Bijlage 3: sjabloon schrijfronde

Bijlage 4: sjabloon identiteitscirkel

Bijlage 5: diepte-interviews

Casus 1: schrijfronde

Trajectbegeleider: Ik zelf

Perspectiefgesprek

Tool: schrijfronde

2 keer schrijfronde gebruikt

Observatie tijdens het gesprek

- De opzet van de tool is te ingewikkeld;
Eerst zelf noteren, dan wisselen van blad, daarna schrijven en wisselen, tenslotte er over praten dat zijn te veel stappen. Dit moet simpeler;
- De tool zorgt voor rolverduidelijking;
Inburgeraars komen via dialoog te weten waarvoor ze bij ons terecht kunnen.

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
- Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

Ik vind dat de tool te veel drempels vormt. Het is niet ondenkbaar dat iemand analfabeet is, moeite zou hebben met de opzet van de tool. De taal die een inburgeraar spreekt en eventueel schrijft kan nog een extra drempel vormen. Er kan met een tolk worden gewerkt, maar door de vele stappen van de schrijfronde is dit niet evident.

- Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

Ik geef de tool een 2 op 5 op laagdrempeligheid.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
- Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u de tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...?

De instructies van de schrijfronde zijn niet duidelijk genoeg. De eerste inburgeraar waarbij ik de tool gebruikte begreep de opzet van de schrijfronde niet. De tool moet eenvoudig zijn zodat de aandacht naar het gesprek gaat en niet naar de werking van de tool. Eerst woorden noteren omtrent een kernwoord, dan van blad wisselen en bemerkingen noteren om dan tot slot nog eens van blad te wisselen is onnodig complex. De tool is wel gebruiksgemakkelijk eenmaal dat de inburgeraar de tool begrijpt. Er is weinig voorbereidend werk vereist en de tool brengt een dialoog op gang.

- Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

Ik geef de tool een 3 op 5 op gebruiksgemak.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
- Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vindt u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

Ik vind de tool compatibel met A.I. omdat de tool een explorerende ondertoon heeft. De tool zet aan tot een actieve dialoog, dus het bevragende aspect komt minder tot uiting. Het vraagt dus een kleine aanpassing van gesprekshouding, maar zeker geen fundamentele wijzigingen.

- Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Ik geef de tool een 4 op 5 op compatibiliteit met A.I.

Specifieke vragen: de schrijfronde

- Hoe zou u de schrijfronde omschrijven?

De schrijfronde is een explorerende tool die vooral gericht is op het op gang brengen van een dialoog. Doordat inburgeraars associaties maken met een thema worden ze tot reflecteren aangezet. Dit maakt het ook gemakkelijk om dieper op een thema in te gaan. De inburgeraar wordt aangespoord tot zelfreflectie, maar er ontstaan ook gelegenheden om de inburgeraar te informeren (rolverduidelijking,...).

- Ervaart u de schrijfronde als een explorerende tool, waarom wel of waarom niet?

De schrijfronde is zoals reeds gezegd een zeer explorerende tool. De nadruk wordt zelfs eerder gelegd op exploratie dan reflectie. Naar mijn ervaring neigt de schrijfronde meer naar het productgerichte dan het procesgerichte. Onverwacht is dat de schrijfronde ook een vorm van rolverduidelijking vervult voor de trajectbegeleider. Doordat er een dialoog ontstaat over zeer specifieke dingen, is het gemakkelijk voor een trajectbegeleider om zijn rol binnen deze dingen te verduidelijken. De trajectbegeleider kan bij een bepaald thema duidelijk uitleggen wat hij kan betekenen voor een inburgeraar. De tweede inburgeraar waarbij ik het tool gebruikte kwam heel snel tot een toekomstbeeld en een actieplan om dit perspectief te bereiken.

- Biedt de schrijfronde een duidelijk zicht op de visie van een IB omtrent het besproken thema?

De schrijfronde werkt zeer verduidelijkend. Een bepaald thema kan grondig worden uitgewerkt en de visie van de inburgeraar wordt snel duidelijk.

- Stimuleert de schrijfronde de IB tot actieve participatie in het gesprek?

De schrijfronde stimuleert de IB tot actieve participatie tijdens het gesprek. Er ontstaat zelfs een eerder authentiek gesprek, waarbij beiden partijen zowel bevragen als beantwoorden. Bij A.I. is enkel de trajectbegeleider de vragende partij, waardoor een soort van machtsafbakening ontstaat. Het is immers de inburgeraar die zichzelf blootgeeft.

Conclusie

- Denkt u dat de schrijfronde een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?

De eerste inburgeraar waarbij ik de schrijfronde gebruikt heb was al anderhalf jaar in België. Hij was eigenlijk al gesetteld en tevreden met zijn huidige. Desalniettemin was het waardevol om hem over de dingen die hem gelukkig maken te laten reflecteren. Ik denk dat de schrijfronde zeker een denkproces heeft gestart. Momenteel kan ik niet zoveel betekenen voor de inburgeraar, maar de inburgeraar weet nu wat ik voor hem kan betekenen in de toekomst.

De tweede inburgeraar waarbij ik de schrijfronde gebruikte was nog maar een aantal maanden in België. Toch kon ze heel snel noteren wat ze in de toekomst wil bereiken en hoe ze dit gaat doen. De randvoorwaarden bij dit gesprek waren ideaal (hoog opgeleide inburgeraar, vloeiend Engels, klaar met Nederlands 1.1 en 1.2,...). De schrijfronde zette haar even aan tot reflecteren over de toekomst, maar volgens mij had de inburgeraar dit al vaker gedaan. Ik denk dat de schrijfronde in dit gesprek eerder voor een bevestiging zorgde. Toch werd ook deze inburgeraar aangespoord tot het nadenken over haar toekomst.

- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?

Door de vele instructies was ik een beetje bang om de schrijfronde te gebruiken. Eenmaal dat de inburgeraar de instructies begreep, voelde ik mij comfortabeler. Bij de eerste inburgeraar duurde dit even; het tweede gesprek verliep omwille van ideale randvoorwaarden zeer vlot.

- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?

Ik zou een aantal van de instructies voor de schrijfronde flexibeler maken. Het kan nuttig zijn om in een gesprek zowel de inburgeraar als de trajectbegeleider te laten brainstormen. Dit kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat de inburgeraar zijn visie over een thema kan vergelijken met hoe de trajectbegeleider dit ziet. Het is echter niet noodzakelijk om dit tijdens elk gesprek te doen. Het heeft weinig waarde voor een hoogopgeleide die goed zijn weg vindt in de samenleving, om op het blad van de trajectbegeleider nog eens over de VDAB te lezen, het belang van Nederlands,... Aan de andere kant kan het ook dat een inburgeraar geen idee heeft wat hij moet neerschrijven. Het is dan beter dat alleen de trajectbegeleider associaties noteert bij een kernwoord en dat de inburgeraar mee kan volgen. Op deze manier verkrijgt de schrijfronde eenzelfde flexibiliteit als de identiteitscirkel.

- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

- **Casus 2: identiteitscirkel**

Trajectbegeleider x

Afrondingsgesprek

Tool: identiteitscirkel

1 keer identiteitscirkel gebruikt

Observatie tijdens gesprek

- K. kiest aanpak van Mind-Spring (rollen);
- K. gebruikt 2 cirkels om de rollen van vroeger en nu te vergelijken. Cirkel brengt het gesprek op gang; door de cirkel wordt het verhaal van de IB goed in kaart gebracht;
- Inburgeraar heeft universitair diploma; ze begrijpt onmiddellijk wat rollen zijn. De tool is gemakkelijk toegankelijk voor haar; dit zegt niets over de toegankelijkheid voor lager geschoolde inburgeraars.

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
  - Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

Ik vind de tool zeker laagdrempelig. Het gebruik van de tool is wel afhankelijk van de cultuur waaruit iemand komt. Ik heb de benadering van de rollen gekozen. Welke rollen had je in jouw land en welke rollen neem je op in België? De persoon waarmee ik gesproken heb was hooggeschoold; ze wist wat rollen zijn en wat ze wou. Deze aanpak geldt niet voor iedereen; niet iedereen is hooggeschoold en niet iedereen weet precies wat ze willen. De benadering voor de identiteitscirkel kan makkelijk worden aangepast. Bij laaggeschoolden kan de cirkel bv. gebruikt worden om een dagindeling voor te stellen. Er is een verschil in hoog- en laaggeschoolde cliënten, maar de tool is laagdrempelig te gebruiken. Met tolken werken is geen probleem want die vertalen alles. Misschien is het voor analfabeten een moeilijkheid om de tool te gebruiken, omdat de tool schriftelijk is. Dit zal wel lukken maar met meer moeite.

- Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

Ik geef de tool een 4 op 5 op laagdrempeligheid.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
- Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u de tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...?

Ik vond het zeker gemakkelijk om de tool te gebruiken. Er is vrijwel geen voorbereiding nodig, alleen maar 2 bladeren met een cirkel. De inburgeraar begreep meteen wat de bedoeling van de tool is; Ik heb niet veel uitleg moeten geven.

- Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

Ik geef de tool een 5 op 5 voor gebruiksgemak.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
- Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vindt u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

Ik vind dat de tool zeker aansluit bij A.I. Door de tool te gebruiken is er de mogelijkheid om dieper in te gaan op bepaalde zaken. Het maakt het gemakkelijker om door te vragen en om interesse te tonen. Dit is zeker vergelijkbaar met A.I. en valt onder dezelfde noemer.

- Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Ik geef de tool een 5 op 5 voor compatibiliteit met A.I.

Specifieke vragen: de identiteitscirkel

- Vergemakkelijkt de identiteitscirkel het perspectiefgesprek?

Jazeker, mijn inbreng was sowieso al heel vlot maar door de cirkel ben ik dingen te weten gekomen over de inburgeraar die ik anders nooit zou zijn te weten gekomen. Er zijn dus andere zaken aan bod gekomen.

- Stimuleerde de identiteitscirkel de inburgeraar om over nieuwe thema's te praten?

Ik denk het wel omdat we het ook over haar familiale en persoonlijke situatie hebben gehad. Dat is niet gemakkelijk want daar praten mensen niet zo makkelijk over. Als trajectbegeleider is het ook niet gemakkelijk om over de gezinssituatie,... vragen te stellen omdat dat soms raar over komt. Door de cirkel te gebruiken verliep dit heel vlot en natuurlijk.

- Ervoert u de identiteitscirkel als een flexibele tool?

Jazeker, ik denk dat je er heel veel kanten mee op kan gaan. Je kan het hebben over rollen maar ook over dagbesteding; het is zeker een flexibele tool.

Conclusie

- Denkt u dat de identiteitscirkel een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?

Zeker, ik denk van wel. De inburgeraar heeft via de cirkels zeker kunnen nadenken over de volgende stappen die ze wil nemen.

- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?

Ik vond het heel gemakkelijk om te gebruiken. Het was de eerste keer dus het was wel onwennig omdat ik moest kijken hoe uit te leggen en begrepen te worden. Maar nu ik het 1 keer heb gedaan zal het de volgende keer zeker vlotter gaan. Ik heb er een heel positief gevoel bij.

- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?

Ik zou er niets aan veranderen, je kan heel veel variëren in het gebruik van de tool, dus ik denk niet dat er iets verandert moet worden.

- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

Ik ga hem zeker gebruiken, vooral ook omdat de tool bij iedereen kan worden toegepast; zowel bij mensen die een heel duidelijk perspectief hebben, als bij mensen die niet weten wat ze willen.

Casus 3: identiteitscirkel

Trajectbegeleider: y

Perspectiefgesprek

Tool: identiteitscirkel

2 keer identiteitscirkel gebruikt

Observatie tijdens gesprek

/

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
- Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

Ik heb de identiteitscirkel als laagdrempelig ervaren. Ik heb aan de inburgeraars laten zien wat de bedoeling van de cirkel is door zelf een voorbeeld te maken. Daarna heb ik ze zelf laten proberen om de cirkel te gebruiken. Tegelijkertijd zie ik dat de manier waarop de mensen de cirkel gebruiken verschilt met het voorbeeld. Ik kan na twee gesprekken moeilijk inschatten of dit aan de tool ligt, maar over het algemeen ervaar ik de tool als laagdrempelig.

- Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

Ik geef de tool een 4 op 5 op laagdrempeligheid.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
- Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u het tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...?

Ja, ik vond het gemakkelijk om de tool te gebruiken. Het was ook gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen, maar misschien kwam dit doordat ik automatisch eerst zelf een voorbeeld heb gemaakt. Ik heb dit gedaan omdat ik dacht dat dit mijn uitleg verduidelijkt. Bij de twee gesprekken waar ik de cirkel heb gebruikt begrepen de mensen vlug wat de bedoeling van de cirkel is; ze begonnen de cirkel al snel zelf in te vullen. Er is niet veel voorbereidend werk. Het was de eerste keer dat ik de cirkel gebruikte, dus ik moest even nadenken over hoe ik de cirkel ging gebruiken. Dit zal echter vlotter gaan als ik de cirkel meer begin te gebruiken.

- Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

Ik geef de tool een 4 op 5 op gebruiksgemak.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
- Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vindt u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

Ik vind dat de tool in de twee gesprekken zeer goed aansloot bij A.I.; het gesprek verliep heel natuurlijk. Ik heb ervoor gekozen om de cirkel te laten invullen met dingen die belangrijk zijn voor de inburgeraars. Bij de twee testgesprekken vulden de inburgeraars alleen maar positieve dingen in of dingen waar ze naar toe willen werken. Het was gemakkelijk voor mij om daarop in te gaan en om het gesprek vanuit sterktes te benaderen. Ik ervoer zeker niets tegenstrijdigs met A.I.

- Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Ik geef de tool een 5 op 5 op compatibiliteit met A.I.

Specifieke vragen: de identiteitscirkel

- Vergemakkelijkte de identiteitscirkel het perspectiefgesprek?

Ik zou de cirkel misschien bij andere inburgeraars moeten gebruiken. Bij de meeste inburgeraars waarmee ik een perspectiefbepaling heb gedaan, verloopt het gesprek vrij vlot. Ik heb nog niet veel het gevoel gehad dat ik een tool nodig heb om het gesprek te faciliteren. Als het stroef verloopt heeft dat meer met andere factoren te maken zoals een partner die er perse bij wil zijn. Misschien moet ik nog eens de cirkel gebruiken bij iemand waarbij het gesprek stroever verloopt, dan kan ik een gefundeerder antwoord geven. Perspectiefgesprekken zijn niet de gesprekken die het moeilijkste verlopen. De moeilijkste gesprekken zijn met verplichte inburgeraars die 10 keer vragen "moet ik Nederlands volgen?". De meeste inburgeraars weten wat ze willen. Voor het gesprek zelf heb ik niet veel verschil gemaakt, maar de tool is wel een fijne methodiek om te gebruiken.

- Stimuleerde de identiteitscirkel de inburgeraar om over nieuwe thema's te praten?

Wat mij vooral is opgevallen, is het visueel effect van de cirkel. Ik wist welke richting dat de inburgeraar uit wou (dit was tijdens de intake al duidelijk), maar in de helft van de cirkel had hij geschreven "ik wil hier een beter leven dan in Irak". Dat was visueel heel duidelijk en in een gesprek zou dit nooit zo uitdrukkelijk naar voren zijn gekomen. Ik vond het frappant dat hij de helft van de cirkel gebruikte om deze wens uit te drukken. Hij zou dat misschien later in een gesprek hebben laten vallen, maar door de cirkel was dit heel duidelijk en dat vond ik fijn. Ik had niet veel tijd om in te gaan op dit nieuwe thema maar ik kan dit tijdens een vervolgesprek gebruiken.

- Ervoer u de identiteitscirkel als een flexibele tool?

Ja, zeker doordat ik de verschillende interpretaties heb gehoord van hoe je de tool kan gebruiken. In het begin was het verwarrend omdat ik de tool nog nooit heb gebruikt. Ik moest kiezen vanuit welke invalshoek ik de tool ging gebruiken. Die flexibiliteit is ook goed; indien een manier niet goed gaat, dan kun je overschakelen op een andere manier. Het is belangrijk als

trajectbegeleider om meer ervaring op te doen. Hoe meer dat je de tool gebruikt, hoe meer dat je aanvoelt welke invalshoek je het beste ligt. Zo kun je de werking van de tool het beste overbrengen naar een ander, waardoor deze dit sneller oppikt.

Conclusie

- Denkt u dat de identiteitscirkel een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?

Bij mij zorgde de identiteitscirkel eerder voor een bevestiging; de inburgeraars wisten al goed waar ze naartoe willen. Door het visueel voor te stellen en er nummertjes aan te geven hebben we wel structuur aangebracht in hun plannen. We hebben per item besproken welke stappen ze reeds hebben genomen (A.I.) om hun doelen te bereiken en hoe we hier in de toekomst verder aan kunnen werken. De mensen zijn pas in begeleiding en ik ben van plan om de kopieën van de cirkel bij te houden. Later evalueer ik hun oorspronkelijke cirkel dan met hen, zodat ze zien hoe ze zijn gegroeid, welke dingen zijn er bijgekomen,...? Misschien ga ik een vergelijking maken met hoe het nu was en hoe het dan is; dat kan wel pas als ze klaar zijn met een TO. Het is fijn voor de mensen om hun progressie te kunnen zien. Het is goed voor mensen die in een dip zitten of als er dingen gebeuren waar ze geen vat op hebben waardoor het programma niet goed verloopt om nog eens die cirkel te laten zien. Dan wordt weer duidelijk waar ze voorheen naartoe wilden. Voor sommigen kan het goed zijn om concreet te laten zien “dit wou je zelf”.

- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?

De eerste keer dat ik de tool gebruikte was ik erg zenuwachtig, maar dat kwam meer doordat de hele familie van de inburgeraar aanwezig was tijdens het gesprek. Eigenlijk vond ik het aangenaam om de tool te gebruiken; ik vind het fijn om dingen uit te leggen en om mensen te doen nadenken. Op het einde van het gesprek voelde ik mij voldaan; ik had de tool gebruikt, ook al was het niet helemaal volgens de regels van de kunst. Ik kan er geen gevoel op plakken maar het voelde positief en ik heb zin om de tool meer te gebruiken, om ermee te oefenen.

- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?

Ik heb de tool te weinig gebruikt om hierop te antwoorden. Op dit moment zou ik er niets aan veranderen. Misschien moet de tool worden getest met gesprekken die minder vlot verlopen. Dan ga ik eerder nadenken "hoe komt dit"? Het is een vrij visuele en simpel tool. Op dit moment zou ik niets veranderen maar ik heb de tool dan ook niet zoveel gebruikt.

- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

Ik ga de tool zeker nog gebruiken. In de eerste plaats omdat het iets nieuws is en het is een andere manier om een gesprek met mensen aan te knopen. Na al die tijd is het fijn om eens iets nieuws te doen. Ten tweede denk ik dat het mensen ook kan helpen op vlak van visuele ondersteuning, structuur. Ik wil het ook uitproberen en kijken hoe ikzelf kan groeien in het gebruiken van de tool en hoe ik het nog beter kan doen in de toekomst.

Casus 4: identiteitscirkel

Trajectbegeleider: z

Perspectiefgesprek

Tool: identiteitscirkel

1 keer identiteitscirkel gebruikt

Observatie tijdens gesprek

/

Diepte interview

Algemene vragen

- Vond u de tool laagdrempelig?
- Met laagdrempelig wordt gepeild naar mogelijke drempels die u ervaart bij het gebruiken van de tool. Denk hierbij aan factoren zoals talenkennis, cultuurkennis, sociaal-economische kenmerken,...

Deze methode is niet laagdrempelig voor iedereen, ik denk dan aan analfabeten, andere landen waar er meer een wij-cultuur bestaat i.p.v. een ik-cultuur en geen gemeenschappelijke contacttaal. Maar voor een heel aantal inburgeraars is dit wel een fijne manier van werken. In mijn casus ging het om een jonge Hongaarse dame (22j), tandartsassistente, spreekt goed Engels en ze zit in module 2.2 Nederlands.

- Hoeveel geeft u de tool op laagdrempeligheid op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet laagdrempelig is en 5 dat de tool zeer laagdrempelig is.

Ik geef de tool een 3 op 5 op laagdrempeligheid.

- Vond u de tool gemakkelijk te gebruiken?
- Denk hierbij aan zaken zoals eventueel noodzakelijk voorbereidend werk, of u de tool goed begreep, was het gemakkelijk om de bedoeling van de tool uit te leggen aan de inburgeraar,...

Indien er een gemeenschappelijke taal is, is het gemakkelijk om uit te leggen. Visueel voor de inburgeraar. Ik heb drie cirkels gebruikt: thuisland, heden, toekomst. Zo kan de

inburgeraar zien waar ze naar toe wil werken en op welke vlakken er meer werk nodig is dan andere. Ook: wie kan mij hierbij helpen, welke diensten, welke mensen, vrienden, familie,....

- Hoeveel geeft u de tool op gebruiksgemak op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat u de tool niet gebruiksvriendelijk vindt en 5 dat de tool zeer gebruiksvriendelijk is.

Ik geef de tool een 4 op 5 op gebruiksgemak.

- Is de tool compatibel met Appreciative inquiry (A.I.)?
- Als trajectbegeleider benadert u gesprekken vanuit de A.I. gesprekshouding. Vind u dat de tool aansluit bij A.I. of moest u een nieuwe gesprekshouding aannemen om de tool te gebruiken?

Voor mij is de tool zeer compatibel met AI; je vertrekt van de inburgeraar zelf, wat zijn haar sterktes om te komen waar ze wil geraken. Je toont interesse in de inburgeraar, zonder te oordelen of te sturen in een richting. Ik heb geen andere gesprekshouding aangenomen.

- Hoeveel geeft u de tool op compatibiliteit met A.I. op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 betekent dat de tool niet compatibel met A.I. is en 5 dat de tool zeer compatibel is met A.I.?

Ik geef de tool een 5 op 5 voor compatibiliteit met A.I.

Specifieke vragen: de identiteitscirkel

- Vergemakkelijkt de identiteitscirkel het perspectiefgesprek?

Ik vond het iets gemakkelijker doordat de cirkel visuele ondersteuning biedt. Je kan laten zien aan de inburgeraar: dit is de situatie, zo was het vroeger en daar wil je naartoe. Voor de inburgeraar was het fijner omdat ik aan de hand van de cirkel kon laten zien wat de bedoeling is. Ik vond het gemakkelijker om zo het gesprek op te bouwen.

- Stimuleerde de identiteitscirkel de inburgeraar om over nieuwe thema's te praten?

Dit heb ik niet ervaren tijdens het gebruiken van de tool. We hebben over de thema's: gezin, werk, vrije tijd, vroeger, nu en de toekomst gesproken. Ik heb drie cirkels gebruikt om te verwijzen naar het verleden, het heden en de toekomst van de inburgeraar. Vroeger waren vrije

tijd en werken veel grotere domeinen voor de inburgeraar. Nu speelt leren een belangrijkere rol (Nederlands leren, cursus maatschappelijke oriëntatie,...) Vrije tijd is dan weer minder geworden doordat de inburgeraar minder sociale contacten heeft. Nieuwe thema's zijn niet aan bod gekomen.

- Ervoer u de identiteitscirkel als een flexibele tool?

Ja, ik heb de cirkel als een flexibele tool ervaren. In de uitleg stond een voorbeeld hoe we één cirkel konden gebruiken, maar je kan ook drie cirkels gebruiken om verleden, heden en toekomst uit te beelden. Het visuele is fijn want dan gaat de inburgeraar zich niet laten belemmeren door te denken "ik moet het Nederlands eerst leren, ik heb de mogelijkheid niet,...". Al de randvoorwaarden vallen weg; je gaat vrij nadenken over waar je naartoe wil.

Conclusie

- Denkt u dat de identiteitscirkel een denkproces op gang heeft gebracht bij de inburgeraar?

Ja, ik denk het wel. Ik denk dat de inburgeraar effectief bezig gaat zijn met waar ze nu staat, waar ze naartoe wil,... Het luik van werken bestaat nu niet dus daar moet ze in investeren. Op vrije tijd en hobby moet ze zich ook focussen; het is er niet, maar vroeger wel en ze wil het weer.

- Welk(e) gevoel(ens) krijgt u bij het gebruiken van de tool en waarom?

De tool was voor mij een houvast; ik had iets om op terug te vallen en in een gewoon gesprek heb je dat niet. Normaal moet je afwachten waar het gesprek naartoe gaat,... De tool gebruiken voelde gemakkelijk, maar ik moet erbij zeggen dat de randvoorwaarden ideaal waren. De inburgeraar was een jonge dame, hoog opgeleid, ze spreekt Engels,... In haar situatie was het dus gemakkelijk om de tool te gebruiken. Ik kan mij voorstellen dat er inburgeraars zijn waarbij dit niet zo is. Ik denk dat het gewoon een kwestie is van de tool uit te proberen en vanuit die ervaring te leren; in welke situaties kan ik de tool gebruiken, in welke niet,...?

- Zijn er veranderingen die u zou aanbrengen bij de tool?

Niet echt; ik gebruik drie cirkels om een soort van tijdsbalk te maken. Momenteel kan ik niet zeggen dat ik veranderingen zou aanbrengen.

- Gaat u de tool in de toekomst gebruiken? Waarom wel of waarom niet?

Ik ga de cirkel zeker gebruiken; vooral bij de gevallen waarbij ik denk dat de inburgeraar er klaar voor is. Het geeft mij een houvast, een veiligheid. De tool laat de inburgeraar nadenken en reflecteren over het verleden, heden en de toekomst, zonder de inburgeraar in een bepaalde richting te sturen. De tool laat ruimte voor open thema's die de inburgeraar zelf invult. Ik ga de tool niet gebruiken als het gesprek via een tolk verloopt; ik denk dat dit te moeilijk is. Moest blijken dat dit toch mogelijk is, dan is het de moeite waard om dit toch te proberen.